

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasilo slovenskega trgovskega društva „Merkur“.

I. letnik.

V Ljubljani, dne 10. junija 1901.

Št. 3.

Malemu obrtniku v pomoč.

Trda gre dandanes malemu obrtništvu. Mnogoteri so vzroki njegove stiske, najhujši sovražnik pa mu je nedvomno velikoobratno obrtništvu. Ogromni kapital, uporaba vseh modernih tehničnih naprav, kar najrazvitejše delodelje, popolno izčrpavanje produkcijskih sredstev zlasti omogočujeta velikemu obrtništvu, da more nerazmerno ceneje in hitreje proizvajati nego mali obrtnik. V hudem, posrednem in neposrednem, konkurenčnem boju z velikimi vršbami gre za nohte rokodelstvu, in marsikatera maloobratna stroka je že šla pozlu, v drugih pa čimdalje huje pritiska veleobrt na malega mojstra. Od dne do dne bolj mu manjša neposredno prodajo konsumentu. Ne majhno število malih obrtnikov dela že danes za tovarne, v mnogih strokah pa so primorani pri njih kupovati poluizdelke, ker se jim ne izplača več, da bi jih izdelovali sami. Včasih je ključar sam izdelal ves ključ, danes mu ga ulije tovarna, ključar ga le opili in prilagodi. Še celo na poprave se že razteza konkurenca velikih vršb. Tako se malemu obrtniku vedno bolj krči delo, zaslužek mu gre na malo, in zatorej že mnogi pretresajo vprašanje, če se more samostojno rokodelstvo, izvzemši majhno število strok, sploh trajno vzdržati.

Važen je maloobratni srednji stan za državo, in naravno je, da se je mnogo ugibalo in se ugiba, kako mu pomagati, umevno je, da se je moral s tem pečati tudi državni zbor. Že pred desetimi leti, ob proračunski razpravi v seji dne 10. novembra 1891. l., je državni zbor vzel na razgovor težavni položaj malega obrtništva. Državni poslanec dr. Maks Menger je pri tej priliki opozoril na mnenje odličnih strokovnjakov, da bi bilo precejšnje število malih obrtov moči rešiti, če bi se jim omogočila uporaba modernih tehničnih pripomočkov; razstave v Frankobrodu, na Dunaju, v Monakovem in v drugih mestih da so pokazale, da je človeški duh malemu obrtu izmislil obilo takih tehničnih pripomočkov, ki bi nekatero malo vršbo mogli poleg velike industrije ohraniti godno za življenje, — ti delovni pripomočki pa da se razširjajo sila polagoma, ker mnogi, tudi izvrstni obrtniki, o njih ne izvedo ničesar, če pa izvedo zanje, dostikrat nimajo sredstev, da bi si jih nabavili, ali pa nimajo zaupanja vanje, kar je lahko umeti: težko se je malemu obrtniku zanesljivo poučiti o vrednosti kakega stroja. Zategadelj je dr. Menger, podpiran po nekaterih drugih poslancih, sprožil takoimenovano »akcijo v ohranitev in okrepitev obrtnega srednjega stanu.«*) Te

*) Glej »Bericht des k. k. Handelsministeriums über die Verwendung des zur Förderung des Kleingewerbes bewilligten Credits während der Jahre 1892–1894«; enaka poročila za l. 1895., 1896., 1898. in 1899.

akcije namen naj bi bil, uvesti kakor motorje in stroje tako tudi nove načine izdelovanja, nove delovne metode, potem pa tudi osnovati strokovne tečaje za različne obrtne stroke, zlasti za črevljarje.

Vlada se je s hvalevredno vnemo lotila dela v zmislu dr. Mengerjevega predloga. Že 1. decembra 1891. l. je državni zbor sprejel vladno predlogo, predloženo po trgovinskem ministru markizu Bacquehemu, da naj se vladi za l. 1892. dovoli 10.000 gld. kredita za pospeševanje malega obrta; 1. marca l. 1892. pa je bilo v trgovinskem ministrstvu prvo posvetovanje o primerni uporabi tega kredita, in se je kmalu nato že pričelo z akcijo v korist malemu obrtniku. V teku zadnjih let se je ta akcija znamenito razvila, se postavila na široko podlago in se pomnožila z mnogimi novimi pospeševalnimi sredstvi. Dobro kažejo njen razvoj zneski, ki jih je trgovinsko ministrstvo v posameznih letih porabilo zanj:

1892. l.	10.000 gld.	1896. l.	135.500 gld.
1893. »	20.000 »	1897. »	135.500 »
1894. »	20.000 »	1898. »	175.000 »
1895. »	44.500 »	1899. »	213.850 »

Državi pa so se pridružile tudi z znatnimi denarnimi žrtvami dežele, trgovske in obrtniške zbornice in drugi obrtnikom prijazni faktorji. Vsega skupaj se je v zadnjem desetletju porabilo nad 4 milijone kron za malega obrtnika.

Izvrstni uspehi, ki odlikujejo to akcijo, so vzbudili celo v inozemstvu pozornost, priznanje in posnemanje. Na Pruskem, na Bavarskem in v mnogih drugih državah so po avstrijskem vzoru začeli delovati v povzdigo malega obrta.

To akcijo v ohranitev in okrepitev obrtnega srednjega stanu opravljajo tačas tri skupine:*) tehnično pospeševanje obrta z uvedbo preizkušenih pripomočkov za delo (motorjev, strojev in orodja) in izkušenih načinov maloobratnega izdelovanja; gospodarska organizacija obrta s pospeševanjem pridobitnih in gospodarskih zadrug in obrtnega kreditstva; vplivanje na izobrazbo vajencev.

Sredstva, s katerimi izkuša ministrstvo doseči te namene, so naslednja:

I. Strokovna pojasnila, katera daje c. kr. trgovskega ministrstva urad za pospeševanje obrta (Gewerbeförderungsdienst) na c. kr. tehnologičnem obrtnem muzeju na Dunaju.

II. Trajne in začasne razstave maloobratnih motorjev, strojev in orodja, ki jih prireja urad za pospeševanje obrta.

*) Glej »Die Gewerbeförderungssaction des k. k. Handelsministeriums. Übersichtliche Darstellung des Standes am Beginne des Jahres 1901«.

III. Mojstrski tečajji, ki jih prireja ta urad.

IV. Prireditelj in podpora strokovnih tečajev izven Dunaja (potovalnih tečajev) in obrtni potovalni pouk po uradu za pospeševanje obrta.

V. Stroji, ki jih c. kr. trgovinsko ministrstvo pod posebno ugodnimi pogoji prepušča po gorenjem uradu obrtnim zadrugam; povzdiga prevedbe (prodaje) izdelkov takih podjetij.

VI. Posojila obrtnim surovinskim, skladiškim, produktivnim in sličnim zadrugam na podlagi poizvedb in predlogov obrtnega pospeševalnega urada.

VII. Vplivanje na izobrazbo vajencev.

Akcija je podrejena c. kr. trgovinskemu ministrstvu, kateremu je na strani »svet v zadevah obrtnega pospeševanja« (Beirath in Gewerbeförderungsangelegenheiten); izvršilni organ je ministrstvu »c. kr. trgovinskega ministrstva urad za pospeševanje obrta na c. kr. tehnologičnem obrtnem muzeju na Dunaju« (der Gewerbeförderungsdiens t des k. k. Handelsministeriums am k. k. technologischen Gewerbemuseum in Wien, IX/2, Währingerstrasse 59).

Akcija je važna tudi za naše obrtnike. Ne bo menda odveč, če obširneje popišemo zgoraj navedena sredstva v pospeševanje malega obrtništva in seznamimo naše obrtnike s pogoji, pod katerimi morejo biti deležni priredb pospeševalnega urada. (Dalje prih.)

Trgovina.

Spisal A. L.

II.

Trgovec in trgovski stan.

Že doslej smo lahko videli: 1. da je trgovina postala sama po sebi; 2. da je trgovine dandanes že za navadne življenske potrebe neobhodno treba; 3. da ona šele dá narodu narodnogospodarskih življenskih pogojev in da 4. trgovina spravi narodno gospodarstvo kvišku, ž njim pa narod do moči in mogočnosti.

V starih časih so dejali modri možje, da »naj rajši Minotaver požre Atence, ko da delajo kupčijo na kopnem ali na morju.« Tudi še v srednjem veku glede trgovine niso bili boljših nazorov. Mislili so, da se trgovec ne more zveličati, ker trgovina da ga stori »pohlepnega, za delo nesposobnega in mehkužnega.«

Pa poleg vseh teh in enakih nazorov so trgovali v starih časih in so trgovali v srednjem veku; dandanes se osmeši med ljudmi vsak, kdor ima take zastarele predsodke. Grki so bili narod vojščakov in junakov, njim seveda posredujoča trgovina ni prijala; v srednjem veku pa je prevladala sholastiška in mistiška filozofija zatuhlih sobarjev, dasi jih je že srednji vek sam tepel po glavi, ko je s trgovino razvil močne in cvetoče države. Dandanes pač vsi vemo, da je le dobro razvita trgovina, to je trgovina z velikimi pripomočki, s kapitalom, tisti faktor, ki poceni blago in ceno zravnava, kar je velikanske narodnogospodarske vrednosti. Le velika, močna trgovina izpodbudi in oživi industrijo in poljedelstvo in sploh zveže vse narodnogospodarske dele narodove v močno narodnogospodarsko celoto. Petošolček ve, da je že od starine samo

močna trgovina provzročevala kulturna dela, da so karavane prve zvezale vzhod z zapadom in ga odprle prosveti, da so bila velika tržišča na vzhodu in na zapadu točišča civilizacije, cvetoča trgovska mesta Benedke, Genova, Firenca, Piza itd. ognjišča umetnosti, n da je srednjeveška Hanza cvela zaradi trgovine. Avstralija se je vzdignila samo po trgovini tako hitro in tako visoko, in Ameriko so našle trgovske ladje. Kino, Japan, Vzhodno Indijo in celó Afriko dviga trgovina kvišku in jih uvršča med kulturna ozemlja, in kakor si ustvarja drugih držav trgovina pomorske kolonije, tako je odprla pruska trgovina velikanske pozabljene prostore v notranji Afriki prosveti. Veliko trgovstvo je v narodu mogočen stan.

Sedaj mi pa povejte, kje spravimo vsi slovenski trgovci, kolikor nas je, še 2 ladji na valove; kje akcijsko družbo na noge, da bi odprla našim lesnim izdelkom pot v tuje kraje? Koliko je naših trgovcev, da lahko svoje sinove izobrazijo, kakor bi se spodobilo?

Ali bi torej ne bilo herostratsko, zatirati stan, ki bi lahko imel v sebi vse pogoje, da naredi narod srečen? Kaj je Čehe spravilo na noge, če ne trgovstvo? Do veljave, kolikor je ima, so pomogli Slovanu tudi v pomorskih naših mestih le trgovci, in tisto malo kulturnega življenja, kar ga imamo mi reve na deželi, vzdržujejo tako le gg. uradniki s skromno pripomočjo trgovstva. Tam je moč, kjer je zlato; zlato pa se staka le po trgovinskih žilah. Zatorej je naravno, da so bili in so najmočnejši tisti narodi, ki so imeli in imajo močan trgovski in obrtni stan.

Kdor je pri nas nasprotnega mnenja, svobodno mu; ali eno pa zahtevamo tudi mi od njega, če ljubi svoj rod in ima kaj srca za bodočnost njegovo, naj ne moti narodnogospodarskega procesa, ki teži in stremi kakor povsod po tem, da dobimo močno trgovino in močen trgovski stan. Kdorkoli pa hoče, da poseže v narodno gospodarstvo, od njega odločno zahtevamo, da je narodno gospodarstvo študiral, da je narodnogospodarsko omikan! Zbudimo se k stanovski zamozavesti, te je trgovcem pri nas v prvo potreba. Popolnoma se strinjamo s tem, kar smo brali v eni prvih številk lanskega »Slovenskega Pravnika« iz peresa političnega ekonomista (ki je, mimogrede bodi omenjeno, velik častilec srednjeveškega učenjaka Tomaža Akvinskega kot narodnega politika) — to so besede: »da tudi pri nas Slovencih treba, da bomo imeli ne samo kramarje, ampak močne, svetovno izobražene trgovce.« Ali kakšni smo dosedaj?

»Spoznavaj samega sebe« je bilo zapisano nad vrati grškega svetišča: predno stopiš pred bogove, sleci in sezuj šaro, ki si si jo tam zunaj nadel na svojo dušo, ko drugače nisi mogel živeti med svetom. V tempelj stopi, kakor te je Bog ustvaril, in kadar si snel s svoje duše navlako, takrat si storil prvi korak, najtežjo stopinjo do boljšanja! — Ne sramujmo se te stopinje. Stopimo v svetišče čistega razmišljanja o samem sebi, ukradimo si trenotek, da zbežimo od vsega sveta, da prestopimo prag in se vtopimo v samega sebe. Preiščimo si jetra in obisti in recimo: takšen sem in takšen pa moram biti; kajti kakor je

pri tistih računih, ki ne pokažejo iz zmedenega denarnega stanja koncu začetka, tako pojde čoln naše trgovine tja po vetru brez krmila, dokler sami ne bomo vedeli, kaj smo.

Kaj smo dosedaj? Najbolje bi si rekli menda: »trgovski diletantje«.

Kako pa postajajo pri nas trgovci? Kmet, ki je prišel morda nekaj v svet in se mu vidi, da drugi brez truda denar služijo, pride domov, privzdigne kapo in si izmisli: »Kaj bi se še mučil zunaj na polju? Cukra kupim pa kofeta in ga bom prodajal, brez truda, pa z dobičkom.« In mož je rekel in kupil v mestu sladkorja, cikorije in kave, pa prodaja, saj »prodajati zna vsak,« — nekega jutra pa proda še — polico! — Skoraj da nismo bili sami nič boljši, ko smo mi začeli, le da smo začeli v ugodnejših časih, ko ni bilo še take konkurence, ko nas je bilo res vseh potreba. Dandanes nas je zadosti, na to stran nam ni treba izpopolnjevati svojih vrst. Ni pa zadosti samo prodajati, ampak je treba tudi »kupiti«! Če hočeš pa kupiti, moraš poznati blago, moraš vedeti, kje ga je največ in najboljšega, kje se najbolje kupi; treba vedeti, kako se kupuje, kako kupčija sklepa; po kateri poti bo blago najceneje došlo; kako ga najbolje shraniš in ohraniš; na kak način najhitreje vknjižiš in kako dobiš najprej pregled kupa in prodaje. Tu vidimo torej, da je trgovcu treba zemljepisja, narodnogospodarske vede, računstva, korespondence, knjigovodstva in — jezikov, torej veliko! Z vsem tem pa ne dosežeš dandanašnji še ničesar, če nisi zveden v pravnih določbah, menicah, trgovinskih navadah itd. Vidimo torej, da se od trgovca nekoliko zahteva. Vse doseže, če bo imel za svoj poklic veselje, ljubezen! Sledilo bo zanimanje, točnost v postrežbi, zmisel za strog red, za solidnost in pravičnost.

(Dalje prih.)

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

Šele na ponovljene prošnje deželnega zbora se je pričela finančna uprava države z njim pogajati. Uspeh teh pogajanj je bil, da je kranjsko deželno zastopstvo sklenilo l. 1876. z državno upravo poseben dogovor.*) Po tem dogovoru je imela država od 1. januarja 1875. l. do vštete l. 1895. namesto predplačil dajati deželi vsako leto 175.000 gld. nevračljive državne podpore. Predplačila, ki jih je Kranjska dežela do konca l. 1874. prejela od države vseh skupaj 1,233.272 gld. 92 kr., so se pa po odbitku odpisanega zneska 195.461 gld. 46 kr., torej le v ostanku 1,037.811 gld. 46 kr. prenesla na nov račun kot brezobresten dolg dežele, ki naj bi ga vračala po l. 1895. V tem dogovoru je bilo dalje še določeno, da mora dežela toliko časa, dokler bi vse zemljiškoodvezne zadolžnice ne bile izžrebane, pobirati doklado na davke, in sicer na direktne davke s tretjinsko doklado (Drittelzuschlag) vred, ki je bila vpeljana s cesarskim patentom z dne

10. oktobra 1849. l., drž. zak. št. 412, v najnižji izmeri 20 %, in takisto na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta ter od mesa v najnižji izmeri 20 %. Ako bi te redno v zemljiškoodvezni zaklad stekajoče se doklade, državna podpora in anuitete letnih 61.083 gld. konv. denarja ali 63.827 gld. a. v., ki jih je imela država deželi plačevati v poplačilo dolga na prepisninah, ne pokrile vsakoletne potrebščine, tedaj bi morala država od l. 1875. dalje dovoljevati deželi po potrebi predplačila proti temu, da jih dežela vrne s 5 %nimi obrestmi.

S tem dogovorom se je ustanovila za vračanje zemljiškoodveznega dolga trdna podlaga, ki je ostala neizpremenjena do l. 1888., ko se je konvertiral zemljiškoodvezni dolg. Pač je bil odstotek deželne doklade l. 1881. znižan za 5 %, oziroma v poznejših letih le za 4 %, toda vzrok temu znižanju je bila le izprememba merila, po katerem so se doklade dotlej odmerjale. Donos pa je bil v gotovem razmerju vedno eden in isti.

Konvertiranje zemljiškoodveznega dolga se je izvršilo l. 1888. na podlagi sklepa deželnega zbora z dne 19. januarja 1888. l., ki je bil potrjen z Najvišjim odločilom z dne 1. junija 1888. l. Zemljiškoodvezni dolg, ki je znašal 1. jan. 1888. l. še 3,777.627 gld. — kr. pristevši 5 %ne premije v znesku 188.881 » 35 »

skupaj . . . 3,966.508 gld. 35 kr.

se je izpremenil v sedanje 4 %no deželno posojilo. Izdalo se je obveznic, in sicer:

3000	. . . po	100 gld. =	300.000 gld.
2200	. . . »	1.000 » =	2,200.000 »
100	. . . »	5.000 » =	500.000 »
100	. . . »	10.000 » =	1,000.000 »

skupaj 5400 obveznic v vrednosti . . . 4,000.000 gld.

Te obveznice so se oddale Union banki na Dunaju po kurzu 95,5 %. Dežela je prejela zanje vsega skupaj 3,820.000 gld. ter s tem denarjem potem poplačala ves zemljiškoodvezni dolg.

Glede plačevanja novega dolga se je določilo, da ga je v 40 letih popolnoma poplačati. Vsako leto je dne 2. januarja po načrtu določeno število obveznic izžrebati in imensko vrednost izžrebanih obveznic 1. julija istega leta izplačati. Anuitete znašajo za vsako leto okroglih 202.000 gld. Tega zneska pride v prvi polovici dobe vračanja posojila večji del na obresti, a v poznejših letih pride večji znesek na glavnico. Zadnje žrebanje bo 1. januarja 1928. l., ves dolg bo pa poplačan 1. julija 1928. l. Obveznice so po državnem zakonu z dne 17. junija 1888. l. glede obrestovanja in vračanja proste vsakega davka in vseh pristojbin in veljajo za pupilarnovarne vrednostne papirje.

Ko se je izvršilo konvertiranje zemljiškoodveznega dolga v novo deželno posojilo, se je obenem sklenil z državo poseben dogovor (drž. zak. št. 21. l. 1888.), s katerim so se obojestranske terjatve, izvirajoče iz zemljiške odveze, izravnale, in sicer tako, da je država plačevala deželi v letih 1888. do 1895. letne doneske po 127.227 gld. Ti doneski so se porabljali v delno pokritje potrebščine za obrestovanje in vračanje novega dolga.

Z letom 1888. se je zemljiškoodvezni zaklad vsled konvertiranja zemljiškoodveznega dolga opustil, na-

*) Državni zakon z dne 8. maja 1876. l., drž. zak. št. 72.

mesto njega pa se je ustanovil zaradi zaračunjevanja denarnega prometa pri novem posojilu nov zaklad, takozvani »deželno posojilni zaklad«. Doklade, ki so se prej pobirale za zemljiškoodvezni zaklad, so se odpravile; a ker se je določilo, da ima vso nepokrito potrebščino novega »posojilnega« zaklada pokrivati deželni zaklad, so se doklade, ki so se pobirale za deželni zaklad, primerno zvišale. K direktnim davkom se je do leta 1888. pobirala za deželni zaklad 18% na doklada, k užitnini od vina, vinskega in sadnega mošta ter od mesa pa 20% na. Doklada na direktne davke se je torej zvišala na 28 % in k užitnini na 40 %. Od leta 1895. dalje, ko je plačala država zadnji donesek, pokriva vso potrebščino deželno posojilnega zaklada izključno deželni zaklad. Zaradi tega je pa deželno posojilni zaklad, vključno temu, da se o njegovem denarnem prometu predlagajo samostojni računi in proračuni, pravzaprav le nova upravna stroka deželnega zaklada ali tega podzaklad.

Do konca l. 1898. se je na račun dolga plačalo 505.300 gld. in na račun obresti 1.515.576 gld. Dolg je torej znašal konec l. 1898. še 3.494.700 gld., a obresti je bilo od tega časa plačati še 2.568.272 gld.

Razen navedenih, l. 1861. obstoječih in v deželno upravo izročeni zakladov, je bil izročen dne 31. januarja 1862. l. deželi v upravo tudi stanovski zaklad. Imovina tega zaklada, ki je znašala l. 1862: v gotovini 142 gld. 84 kr., v vrednostnih papirjih 157.311 gld. in v vrednosti deželnih posestev 218.955 gld., je bila najbrž ostanek imovine nekdanjega provincijalnega zaklada, ki ga je bila odpravila država l. 1827. Iz stanovskega zaklada, ki se je imenoval tudi stanovski domestikalni zaklad ali le domestikalni zaklad, so izplačevali stanovi splošne upravne stroške, a uporabljali so ga tudi v druge namene; dovoljevali so iz denarja stanovskega zaklada podpore za gledališče, muzej in za razne druge namene. Sploh so se obrazile v stanovskem zakladu ali prej provincijalnem zakladu finance stanov. V stanovskem zakladu in v drugih zakladih, ki so bili z njim v zvezi in ki so bili deloma v državni upravi, deloma v upravi stanov, se je izražal ves promet, izvirajoč iz upravljanja zadev, nanašajočih se na splošno administracijo na Kranjskem, bodisi državno, občinsko ali stanovsko. Dohodki stanovskega zaklada so bili: obresti glavnice in dohodki posestev. Primanjkljaje je morala vsako leto pokrivati država, to pa vsled tega, ker je vzela stanovom z odpravo provincijalnega zaklada pravico, pobirati samostojne davke.

V deželni upravi ni imel stanovski zaklad mnogo pomena, ker so bile njegove finance preveč omejene in mu je bil pravzaprav isti namen kakor deželnemu zakladu, toda temu v širšem zmislu. Vsled tega se je ustanovilo med deželnim in stanovskim zakladom posebno razmerje, po katerem je imel oddajati stanovski zaklad deželnemu zakladu prispevke v delno pokritje splošnih upravnih stroškov. Skupna letna potrebščina stanovskega zaklada je znašala največ 30.000 gld., in ravno toliko je bilo tudi pokritja, in sicer lastnih dohodkov do 10.000 gld. ter državnega prispevka do 20.000 gld. Ko pa je država l. 1869. odškodovala deželo za izgubo samostojnih deželnih davkov, ki so jih pobirali stanovi do l. 1827., je nehala

zalagati primanjkljaje stanovskega zaklada. In ker je deželni zaklad polagoma prevzel nase vse druge stroške, ki jih bi imel sicer pokrivati stanovski zaklad, je postal ta zaklad kot samostojen del financ popolnoma nepotreben. Zategadelj ga je združil deželni zbor l. 1870. z deželnim zakladom. S tem so izginili tedaj zadnji ostanki stanovskih financ.

Končno je prevzela dežela l. 1866. v svojo upravo tudi prisilno delavnico v Ljubljani. Narasli ji vsled tega niso novi stroški; kajti vsa potrebščina prisilne delavnice se je že l. 1861., ko je prevzela dežela deželni zaklad, pokrivala iz tega zaklada. Sedanjí zaklad prisilne delavnice je nastal šele l. 1870., ko se je prvič sestavil za stroške in dohodke prisilne delavnice samostojen proračun. S tem zakladom se postopa od početka do današnjega dne kot s podzakladom deželnega zaklada, ker prejema od tega zaloge v pokritje denarnih primanjkljajev.

Prisilna delavnica v Ljubljani obstoji že od 15. oktobra 1847. l. Za nje zgradbo je zapustil l. 1835. v Ljubljani umrli kanonik Lorenc pl. Schluderbach 14.633 gld. glavnice. S tem denarjem, potem s prispevki neznanih dobrotnikov in s predplačilom države v znesku 50.000 gld. konv. denarja, ki je bilo dovoljeno z Najvišjo odločbo z dne 30. novembra 1844. l. proti temu, da se vrne v 10 letih, se je sezidala prisilna delavnica na prostoru, kjer je nekdanj stal Gardnerjev mlin in ki ga je tedanja posestnica, mestna občina ljubljanska, brezplačno prepustila državi. Stavbni stroški so znašali 65.322 gld. konv. denarja. L. 1888. in 1893. so se napravile še druge prigradbe, ki so stale deželo 76.099 gld. K tem stroškom je prispevala država 25.000 gld.

Ko je država dovolila zgradbo prisilne delavnice, je obenem določila, da je stroške za nje vzdrževanje pokrivati iz deželnih sredstev, in sicer z dokladami na direktne davke. Ta določba je bila torej odločilna, da so se naložili l. 1852. deželnemu zakladu tudi vsi stroški za prisilno delavnico.

Prisilna delavnica v Ljubljani je namenjena za odrasle moške prisiljence in za mladeniče do 18. leta (korigende). Prostora je v njej za 400 odraslih in za 26 nedoraslih prisiljencev. Njej se oddajejo poleg prisiljencev iz Kranjske tudi prisiljenci iz Koroške, Primorske, Tirolske in Predarelskega. Poprečno je interniranih v prisilni delavnici v Ljubljani vsako leto po 300 prisiljencev. Oskrbnina za vsako osebo znaša na dan 45 kr.

Poleg stroškov ljubljanske deželne prisilne delavnice ima zaklad prisilne delavnice plačevati tudi oskrbnine za ženske, pristojne na Kranjskem, ki se oddajejo v žensko prisilno delavnico v Lankovcu na Štajerskem.

Stroški prisilne delavnice so znašali 1862. l. 30.340 gld., 1898. l. pa 103.351 gld. Dohodkov je imela dežela od prisilne delavnice 1862. l. 20.622 gld., a 1898. l. 97.784 gld. Ti dohodki so največ zaslužki prisiljencev in povračila oskrbnin za tuje prisiljence.

Imovine je imel ta zaklad konec 1898. l. 151.707 gld.

S temi doslej navedenimi zakladi se je pričelo sedanje deželno gospodarstvo. Skupno z deželnim zakladom obsegajo vsi ti zakladi tiste finance, ki so bile prvotno izročene kranjskemu deželnemu zastopu.

Tekom let pa so se kranjske finance znatno razširile; čim bolj se je širil delokrog deželnega zastopa, tem obsežnejše so postajale tudi njegove finance. A te finance so se tem bolj cepile, čim več novih zakladov je bilo osnovati za prirasle upravne stroke, oziroma čim več zakladov je dežela poleg že prevzetih zakladov še prevzela v svojo upravo. Kasneje v deželno upravo prevzeti zakladi so: 1.) gledališki zaklad, 2.) deželnokulturni zaklad, 3.) muzejski zaklad, 4.) 22 ustanovnih zakladov. Samostojno, bodisi na podlagi državnih naredb, bodisi na podlagi deželnih zakonov ali sklepov deželnega zbora je pa osnovala dežela te-le zaklade: 1.) normalnošolski zaklad, 2.) zaklad kranjske kmetijske šole na Grmu (prej na Slapu), 3.) požarobrambni zaklad; 4.) pokojninski zaklad okrožnih zdravnikov, 5.) 3 hiralske zaklade, 6.) garancijski zaklad Dolenjskih železnic, 7.) zaklad 3% državnega posojila, 8.) cesarja Franca Jožefa I. vseučiliški zaklad.

Vse tu navedene zaklade nam je tedaj tudi spraviti v zvezo z deželnim zakladom, da dobimo pravo sliko o razvoju skupnih deželnih financ in o njih sedanjem stanju. Zato naj sledijo še opisi vseh teh zakladov.

Najpoprej je dobila Kranjska dežela gledališki zaklad v svojo upravo, in to l. 1863. Ta zaklad so ustanovili kranjski stanovi l. 1773., ko so si priredili posebno gledališče v svoji jahalnici v Ljubljani. Pač so se v tej jahalnici predstavljale razne igre že od l. 1764. dalje, toda poslopje tedaj ni še bilo prirejeno za gledališče. Prezidano poslopje, ki se je pa v poznejših letih še mnogokrat popravljalo, se je rabilo za gledališče do l. 1887., ko je pogorelo. Stroške za prezidave so pokrili stanovi deloma s predplačili iz provincijalnega, pozneje iz stanovskega ali domestikalnega zaklada, deloma pa s prispevki, ki so jih plačali posestniki lož.

Redni stroški za vzdrževanje gledališkega poslopja in za dramatične predstave so se izplačevali iz gledališkega zaklada, v katerega so se stekali vsi dohodki gledaliških predstav. Toda ker so bili stroški večinoma večji nego dohodki, je pokrival primanjkljaje prvotno provincijalni, pozneje pa stanovski zaklad. Gledališkemu zakladu so pripadali od l. 1787. dalje vsi dohodki deželnega redutnega poslopja in obeh sosednih deželnih hiš v Florijanskih ulicah v Ljubljani. V redutnom posloppju so bili koncerti in druge zabave, a v obeh deželnih hišah so stanovale privatne stranke. Ta poslopja in gledališče so bila last stanovskega zaklada. Po združitvi stanovskega zaklada z deželnim zakladom (l. 1870.) so pa pripadla vsa navedena poslopja v last gledališkemu zakladu.

Dne 17. februarja 1887. l. je gledališče popolnoma pogorelo. Novo gledališče se je zidalo v letih 1890 do 1892. na zemljišču, kjer je stala prej vila trgovca E. Mayerja. Stavbni stroški so znašali 299.767 gld. in so se pokrili deloma s prejeto zavarovalnino za staro gledališko poslopje, deloma z izkupilom za stavbni svet, kjer je prej stalo gledališko poslopje, in s prispevki kranjske hranilnice, mestne občine ljubljanske ter deželnega zaklada.

Prej imenovana, gledališkemu zakladu v last prepuščena poslopja v Florijanskih ulicah, ki so bila vsled potresa l. 1895. hudo poškodovana, je dežela odstopila mestni občini ljubljanski za kupno ceno 27.500 gld.

Stroški za gledališče znašajo povprečno okoli 10.000 gld. na leto, nekoliko manj pa dohodki, ki sestojte: iz obresti gledališkemu zakladu pripadajoče glavnice 27.500 gld. in iz najemnin za lože v gledališču.

Primanjkljaje gledališkega zaklada sta od l. 1863., ko so stanovi izročili gledališče v deželno upravo, pokrivala deloma stanovski zaklad, deloma deželni zaklad. Od l. 1871. pa so pokrivala primanjkljaje tega zaklada izključno predplačila iz deželnega zaklada. Do konca l. 1898. je izplačal deželni zaklad teh predplačil 192.036 gld. V zadnjem času se pokrivajo primanjkljaji gledališkega zaklada vsled sklepa deželnega zbora l. 1899. z nevračljivimi zalogami iz deželnega zaklada. Ako pa ima gledališki zaklad kedaj presežke, jih mora oddati deželnemu zakladu.

Gledališki zaklad se smatra za podzaklad deželnega zaklada.

Daljni zaklad, ki je bil po ustanovitvi deželnega zastopa izročen v deželno upravo, je deželnokulturni zaklad. Ta zaklad je obstajal že pred l. 1861., in ga je upravljala država. Nastal je najbrž na ta način, da so zbirali v posebni blagajnici razne globe in druge enake pristojbine, ki se niso smele porabiti za državne potrebščine nego le za varnost raznih kultur na Kranjskem. Po njega namenu so dali temu zakladu ime deželnokulturni zaklad, iz katerega so izplačevali pozneje sploh vse stroške za povzdigo deželne kulture. Zaradi izročitve deželnokulturnega zaklada v deželno upravo se je pogajal deželni zbor že l. 1863. z državno upravo. Toda šele vsled Najvišje odločbe z dne 3. marca 1868. l. ga je izročila država deželi.

Deželni zastop spočetka ni mnogo storil za povzdigo deželne kulture, in dohodki deželnokulturnega zaklada so popolnoma zadoščali za pokritje vseh zadevnih stroškov. Ko pa je začela dežela na tem polju delovati intenzivneje, in to od l. 1884. (vodne zgradbe, zgradbe vodovodov in vodnjakov itd.), niso dohodki deželnokulturnega zaklada več zadoščali, in morala so se v te namene rabiti še sredstva deželnega zaklada. In ker se žrtvuje za deželno kulturo v največjem času mnogokrat nad 100.000 gld. na leto, je deželnokulturni zaklad, ki ima povprečno 6000 gld. letnih dohodkov, popolnoma nevreden svojega imena. Kdor bi sodil delovanje dežele na polju deželne kulture po številkah računov tega zaklada, ta bi se pač močno uračunal. Iz deželnokulturnega zaklada se izplačujejo le manjši stroški za deželno kulturo, v katerih pokritje v proračunu deželnega zaklada ni določil. Edina stalna točka v stroških deželnokulturnega zaklada je letni prispevek 2400 gld. za kranjsko kmetijsko šolo na Grmu.

Sedanji dohodki deželnokulturnega zaklada so zakonite globe za prestopke pri raznih kulturnih napravah in izkupila za lovske karte (davek za lovske karte).

Deželnokulturni zaklad ne prejema zalog iz deželnega zaklada in je vsled tega popolnoma samo-

stojen zaklad. O njegovem prometu se sestavljajo samostojni računi in proračuni.

L. 1898. je imel deželno-kulturni zaklad 6440 gld. dohodkov in 5303 gld. 91 kr. stroškov; razpoložljiva imovina je znašala konec 1898. l. 6563 gld. 18 kr.

Dne 9. januarja 1871. l. je dalje prevzel kranjski deželni zastop vsled sklepa deželnega zbora z dne 10. oktobra 1869. l. muzejski zaklad v svojo upravo. Ustanovljen je bil ta zaklad okoli leta 1821. in mu je bil namen, pokrivati stroške za muzej. Upravljala ga je c. kr. kmetijska družba v Ljubljani pod nadzorstvom kranjskih stanov. Okoli l. 1839. se je ustanovilo v Ljubljani muzejsko društvo, ki je skrbelo za muzejske zbirke in upravljalo premoženje muzejskega zaklada. Pravila tega društva, ki so obsegala določila glede ureditve njegovih denarnih zadev kakor tudi glede ureditve denarnih zadev muzejskega zaklada, so dobila Najvišjo sankcijo 25. junija 1839. l. Dokaz za to, da je bil muzej javna naprava, za katero je imela največ dežela skrbeti, je pa, da so imenovali stanovi l. 1840. tedanjega muzejskega kustosa za stalnega uradnika deželnih stanov.

Muzejske zbirke so bile do l. 1888. hranjene v licealnem posloplju, l. 1888. pa so bile prenesene v novozgrajeni muzej »Rudolfinum«. To muzejsko posloplje se je pričelo zidati l. 1883. in je bilo dograjeno l. 1888. Stavbni stroški so znašali 267.802 gld. Sezidan je muzej na deželne stroške v spomin šeststoletnega združenja dežele Kranjske s cesarsko krono Habsburžanov in mu je ime »Rudolfinum« po pokojnem cesarjeviču Rudolfu.

L. 1885. je testiral hišni posestnik Viktor Smole muzejskemu zakladu precejšnji del svojega premoženja. Legat, sestojč iz gotovine, vrednostnih papirjev in zemljišč, reprezentuje skupno vrednost 103.429 gld. 89 kr. Užitek od tega legata pa ima sestra pokojnikova do smrti.

Muzejski zaklad ima sedaj lastnih dohodkov prav malo, in ti sestojče: iz obresti glavnice, doneskov dobrotnikov in vstopnin v muzeju. Stroški se nanašajo izključno na muzej in na upravljanje imovine. Primanjkljaje pokriva deželni zaklad, in je vsled tega muzejski zaklad podzaklad deželnega zaklada.

L. 1898. je imel muzejski zaklad 986 gld. 29 kr. dohodkov in 5483 gld. 95 kr. stroškov. Njegova imovina je znašala, ko ga je prevzela dežela v svojo upravo, 26.476 gld. 89 kr., konec l. 1898. pa 443.873 gld., oziroma po odbitku dolga pri deželnem zakladu v znesku 27.612 gld. le 416.261 gld. (Dalje prih.)

Ureditev službenih razmer trgovskih uslužbencev.

Kakor smo obljubili pod tem zaglavjem v prvi številki, priobčujemo načrte zakonov, s katerimi se izpreminjajo dotična določila trgovskega zakonika, obrtnega reda in zakona o nedeljskem počitku.

I. Načrt zakona

o službeni pogodbi trgovskih pomočnikov.

§ 1.

Določila šestega naslova prve knjige trgovskega zakonika se izpremine in naj se glase:

Šesti naslov. O trgovskih pomočnikih.

Člen 57. Trgovski pomočniki so osebe, ki so pri kakem trgovcu nastavljene za opravljanje trgovskih opravil.

Pri kakem trgovcu nastavljenih oseb, ki se le izjemoma porablja za trgovska opravila, ter tudi tistih oseb, ki pri vršbi trgovskega obrta opravljajo druga nego trgovska opravila, zlasti le nižje vrste opravke, kakor trgovski sluge, nakladalci, vozniki i. dr., ni smatrati za trgovske pomočnike.

Člen 57a. Vrsta in obseg opravil kakor tudi zanje pristojni prejemki se, v kolikor se ni nič dogovorilo o tem, določajo po krajevni šegi. Ako le-te ni, je opravljati okolnostim primerna opravila in dajati tudi njim primerno plačilo.

Člen 58. Trgovski pomočnik nima pravice opravljati pravnih opravil v imenu in na račun principala.

Kadar mu pa principal naroči pravna opravila v svojem trgovskem obrtu, je uporabiti določila o trgovinskih pooblaščenih.

Člen 59. Trgovski pomočnik ne sme brez privolitve principala niti na lastni račun, niti na račun drugega človeka sklepati kupčij.

V tem oziru se uporabljajo za prokurista in trgovskega pooblaščenca veljavna določila (člen 56.).

Člen 60. Trgovski pomočnik, ki ga ovira nezgoda, ki je ni sam zakrivil, da ne more opravljati svojih opravil, obdrži pravico do plače in vzdrževanja, toda ne nad dobo 6 tednov.

V plačo se ne smejo vračunati oni zneski, ki jih dobiva, dokler je oviran, od kake bolniške blagajnice ali od zavarovalnega zavoda za nezgode.

Če trgovskega pomočnika ovira ne nad 8 tednov trajajoča vojaška služba, da ne more opravljati svojih opravil, obdrži pravico do plače do dobe 4 tednov.

Dogovori, ki obsegajo za trgovskega pomočnika neugodnejše določbe, so nični.

Člen 60a. Če je izgovorjeno, da naj dobi trgovski pomočnik provizijo za kupčije, ki jih on sklene ali posreduje, mu pristoji, če ni nič dogovorjenega, tista provizija, ki je običajna za dotično kupčijsko stroko v kraju zavoda, za katerega dela pomočnik.

V kolikor se ni dogovorilo kaj drugega, je pravica do provizije pri prodajnih kupčijah, ki jih sklene trgovski pomočnik, pridobljena šele tedaj, ko je došlo plačilo, in le po razmerju došlega zneska. Pri drugih kupčijah, ki jih sklene trgovski pomočnik, in pri vseh kupčijah, ki jih posreduje, pristoji provizija, če ni kaj drugega dogovorjenega, kobrž je kupčija sklenjena.

Če principal proti dogodbi ovira trgovskega pomočnika, da bi zaslužil provizije v dogovorjenem obsegu ali v obsegu, ki ga je po dogovorih nedvomno pričakovati, mu pristoji odškodnina za zmanjšek pri njegovih prejemkih.

Obračun o provizijah, katere je plačati, se napravi, če se ni kaj drugega dogovorilo, konec junija in konec decembra vsakega leta. Trgovski pomočnik ima pravico, da se mu poda knjižni izpisek o kupčijah, sklenjenih z njegovim delovanjem.

Člen 60b. Če je izgovorjeno, da obstoji del prejemkov iz deleža pri dobičku od vseh ali določenih kupčij, se obračuna, če ni drugega dogovora, za preteklo kupčijsko leto na podlagi bilance.

Trgovski pomočnik sme zahtevati prepis bilance in pogled v knjige, v kolikor je le-ta potreben za presojo pravilnosti bilance.

Predpis odstavka 1. je tudi uporabiti ob dvomih, v kolikor je dobiček na drug način odločilen za višino prejemkov.

Člen 60c. Trgovskemu pomočniku pristojajo plačo je plačati najkasneje konec vsakega meseca.

Dogovori, ki so nasprotni temu predpisu, so nični, če plača trgovskega pomočnika ne presega 3000 kron na leto.

Člen 61. Če se službeno razmerje ni izrečno dogovorilo za določen čas, ali če se službeno razmerje, sklenjeno za določen čas, nadaljuje brez dogovora o novem končnem roku, se sme to razmerje le po prejšnji odpovedi razvezati, ako ne nastane enemu delu zakonita pravica za takojšnjo razvezo (člen 63.).

Izjema je dopustna le v toliko, da se more dogovoriti ne daljša nego mesec dni trajajoča poskusna doba, med katero smeta oba dela vsak čas brez odpovedi razvezati službeno razmerje.

Člen 61 a. Če ni o roku za odpoved izrečnega dogovora, sme razvezati službeno razmerje po preteku vsakega koledarskega četrletja vsak del po prejšnji šesttedenski odpovedi.

Odpovedni rok se pa tudi po pogodbi ne more skrócić pod 14 dni in za čas po dovršenem poluletnem opravljanju službe ne pod en mesec. Razen tega se mora odpovedni rok vselej 15. ali zadnji dan meseca končati.

Če se trgovski pomočnik vzame le za začasno pomoč, se sme, dokler ni doslužil mesec dni, izgovoriti enotedenska odpoved in izstop po preteku odpovednega roka.

Odpovedni rok mora v vseh primerih biti enak za oba dela. Če sta se dogovorila neenaka roka, velja za oba dela daljši rok.

Če se je dogovoril drug kakor v odstavku 2. navedeni konec odpovednega roka, se neha odpovedni rok z naslednjim, dogovorjenemu izstopnemu dnevnu sledečim 15. ali zadnjim mesečnim dnevom.

Člen 61 b. Trgovski minister je pooblaščen, da po zaslišanju trgovske in obrtniške zbornice odredi za kraje z več nego 10.000 prebivalci, da je trgovske pomočnike po odpovedi med pogodbenim ali zakonitim odpovednim rokom pred izstopnim rokom nekatere delavne dni vsak teden oprostiti za iskanje nove službe kvečjemu za dve uri, ne da bi se jim prikrajšali prejemki. Več nego trije dnevi vsak teden se ne smejo določiti za to.

Člen 62. Službeno razmerje sme, če se je sklenilo na določen čas, pred dogovorjenim končnim rokom, če se je pa sklenilo proti odpovedi, ne držeti se odpovednega roka, vsak del razvezati iz tehtnih razlogov.

Izstopajoči pomočnik je zavezan, opravila, katerih iz javnih, zlasti varnostno-polijskih razlogov ni mogoče odložiti ali pretrgati, dovršiti ali jih vsaj toliko časa nadaljevati, da je postalo mogoče, da jih prevzame druga oseba.

Člen 63. Za tehten razlog, ki upravičuje trgovskega pomočnika za predčasni izstop, je osobito smatrati:

1. če postane trgovski pomočnik nezmožen za nadaljno opravljanje službe, ali če je brez dokazne škode za svoje zdravje ne more nadaljevati;

2. če principal trgovskemu pomočniku pristoječe prejemke nepristojno krati ali pridržuje ali krši druge bistvene določbe pogodbe;

3. če se principal brani izpolnjevati dolžnosti, ki mu jih nalaga zakon v varstvo življenja, zdravja, npravnosti trgovskega pomočnika;

4. če zagreši principal nasilnosti, izdatno razžaljenje časti ali žaljenje npravnosti zoper trgovskega pomočnika ali njegove svojce ali se brani, varovati trgovskega pomočnika zoper taka dejanja kakega drugega uslužbenca ali kakega principalovega svojca.

Člen 64. Za tehten razlog, ki upravičuje principala za predčasno odpušitev, se sme zlasti smatrati:

1. če je trgovski pomočnik nezvest v službi ali če zakrivi dejanje, po katerem je nevreden principalovega zaupanja;

2. če dela trgovski pomočnik brez privoljenja principalovega na lastni račun ali na račun koga drugega kupčije;

3. če trgovski pomočnik brez pravega ovirnega vzroka opusti po okolnostih izdaten čas opravljanje službe ali se stanovitno brani, opravljati svojo službo ali se podvreči odredbam principalovim, ali če druge uslužbenca izkuša zavesti k nepokorščini do principala;

4. če trgovskega pomočnika trajna bolezen ali daljša kazen ali odsotnost ovira opravljati svojo službo;

5. če trgovski pomočnik zagreši nasilnosti ali izdatno razžaljenje časti ali žaljenje npravnosti zoper principala, njegovega namestnika ali njegove svojce.

Predčasno se sme trgovski pomočnik odpušiti radi ovire, provzročene po nezakrivljeni nezdobi ali po vojaški službi, toda brez kratenja njegove pravice, označene v §-u 90.

Člen 65. Če trgovski pomočnik zapusti službo brez pravega razloga predčasno ali če je zakrivil predčasno odpušitev, pristoji principalu povračilo vsled tega provzročene škode. Če se ne dokaže večja škoda, sme principal zahtevati za vsak dan nedoteklega odpovednega roka ali tistega časa, kar ga je še do končnega roka na določen čas sklenjenega službenega razmerja, povračilo v višini plače, ki jo je prejemal pomočnik.

Če principal trgovskega pomočnika predčasno odpušiti brez pravega razloga ali če je zakrivil predčasni izstop, pristoji trgovskemu pomočniku pravica do prejemkov po pogodbi za nedotekli odpovedni rok ali za čas, kar ga je še do končnega roka na določen čas sklenjenega službenega razmerja.

Ako zadene oba dela kaka krivda pri predčasni razvezi službenega razmerja, je sodišču po prosti razsodbi odločiti, če temu ali onemu delu pristoji kako povračilo, in v kakšni višini je plačati povračilo v mejah, določenih v odstavku 1. in 2.

Dogovor konvencijske kazni za primer predčasne razveze službenega razmerja izključuje pravico do njen znesek presega-jočega povračila po odstavku 1. in 2. Konvencijsko kazen sme sodnik po zaslišanju izvedencev znižati.

Člen 65 a. Dogovor med principalom in trgovskim pomočnikom, po katerem se le-ta za čas po dokončanem službenem razmerju omejuje v svojem pridobitnem delovanju, je le dopusten, če ima principal produkcijski obrt.

Omejitev se sme nanašati le na delovanje v isti ali precej sorodni produkcijski stroki in se ne sme dogovoriti za dalje časa nego 5 let.

Člen 65 b. Dogovor v členu 65 a. označene vrste je ničen:

1. če letna plača trgovskega pomočnika za časa dogovora ne presega 3000 kron;

2. če trgovski pomočnik za časa dogovora še ni dovršil 21. leta.

Člen 65 c. Dogovor v členu 65 a. označene vrste nima veljave, v kolikor omejitev po predmetu, času ali kraju in z ozirom na kupčijsko korist, ki jo ima principal od nje, nepravično otežuje zaslužek trgovskega pomočnika.

Člen 65 d. Kadar je principal kriv, da trgovski pomočnik iz tehtnega razloga (člen 62., 63.) izstopi pred časom ali pa iz važnega vzroka odpove službo, tedaj ne more uveljaviti pravic iz kakega dogovora v členu 65 a. označene vrste.

Isto velja, kadar principal odpove službo, če ni za odpoved važnega vzroka, ki ga je zakrivil trgovski pomočnik, ali pa če se med dobo omejitve trgovskemu pomočniku še dalje plačujejo nazadnje mu pristoječi prejemki.

Če je trgovski pomočnik za primer, da ne izpolni vsled dogovora prevzete dolžnosti, obljubil kazen, sme principal zahtevati le zaslužen kazni; pravica do izpolnitve prevzete dolžnosti ali do povračila kake nadaljnje škode je izključena.

Konvencijsko kazni sme sodnik vsekakor po zaslišanju izvedencev znižati. Konvencijska kazni se sme zlasti znižati, če je njena višina proti škodi principalovi in proti otežitvi služka trgovskega pomočnika nepravična.

Dogovori, ki so nasprotni tem predpisom, so nični.

§ 2.

Določila tega zakona je uporabljati tudi na službena razmerja, ki obstoje ob času, ko zadobi veljavo.

Člena 65. ni uporabljati na tiste pravice do odškodnine, ki so oprte na predčasno razvezo službenega razmerja, ki se je izvršila, predno je zadobil ta zakon veljavo.

§ 3.

Ta zakon zadobi veljavo tri mesece po razglasitvi.

§ 4.

Ta zakon izvršiti, je naročeno pravosodnemu in trgovskemu ministru.

II. Načrt zakona,

s katerim se obrtni red dopolnjuje in izpreminja.

Člen I. V izpremembo in dopolnitev obrtnega reda (zakon z dne 8. marca 1885. l., drž. zak. št. 22) stopijo na mesto v naslednjem zaznamenovanih paragrafov, oziroma kot novi določavki k šestemu poglavju tega zakona naslednja določila:

§ 73.

Pomožni delavci.

Za pomožne delavce se v tem zakonu imajo vsi delavci, ki delajo v obrtnih podjetjih, brez razločka starosti in spola, in sicer:

- a) obratni uradniki, delovodci, tehniki i. dr.,
- b) kupčijsko pomožno osebje (trgovski pomočniki),
- c) pomočniki (pomagači),
- d) tovarniški delavci,
- e) učenci,
- f) tisti delavci, ki se rabijo za nižja pomožna dela v obrtu.

Pomožnim delavcem pripadajo tudi delavci, ki se rabijo v obrtno izvrševanih postranskih obratih podjetij ali opravil, ki so po členu V. razglasilnega patenta k obrtnemu redu izvzeta od določil le-tega.

Tiste osebe, ki so nastavljene za višja opravila na vodilnem mestu, za katero je praviloma treba višje šolske izobrazbe, ne pripadajo pomožnim delavcem, če njih letni prejemki presegajo znesek 5000 kron.

Za pomožne delavce tudi ni smatrati dninarjev, ki se uporabljajo v obrtnih podjetjih le za začasna, s pravim obrtovanjem ne zvezana opravila.

§ 92.

Kupčijsko pomožno osebje, obratni uradniki, delovodci, tehniki i. dr.

Na kupčijsko pomožno osebje (trgovske pomočnike) ter tudi na obratne uradnike, delovodce, tehnike i. e. se ne uporabljajo določila §§ 77., 80., do 80.i, 82., 82.a, 83. do 86.

Za te osebe pa se glede pravic in dolžnosti delodajalcev in delojemalcev z ozirom na razvezo službenega razmerja, na način plačevanja plače in na odškodnino pri začasni službeni oviri ali predčasni razvezi pogodbe uporabljajo določila šestega naslova prve knjige trgovskega zakonika.

Trgovski učenci in osebe, ki se porabljajo za nižja pomožna opravila (trgovski sluge), spadajo tudi v tem oziru samo in edino le pod obrtni red.

E. Za pomožne delavce v trgovskih obrtih.

§ 104c.

V trgovskih obrtih ne sme delovni čas z delovnimi odmori vred znašati za pomožne delavce (trgovske pomočnike, trgovske učence in trgovske sluge) več nego kvečjemu 12 ur v teku 24 ur.

Podaljšati se sme ta delovni čas v opravo inventure, obisk semnje, ob ustanovitvi ali preselitvi kupčije, dalje ob sezoni, začasa te kvečjemu za 30 dni na leto, ki jih določi obrtna oblast vobče ali za posamezne kupčijske stroke.

Za tako podaljšanje delovnega časa pristoji pomožnemu delavcu posebno plačilo. Če se o višini tega plačila ni niti nič dogovorilo, niti se ne da njegov znesek določiti po krajevni navadi, je pomožnega delavca po meri podaljšanega delovnega časa odškodovati s tistim delnim zneskom njegove plače, ki ga poda njena porazdelitev na navadni delovni čas za delovno uro.

§ 104 d.

Od 9. ure zvečer do 5. ure zjutraj morajo biti prodajalni prostori za kupčijski promet zaprti.

Črez 9. uro zvečer smejo prodajalni prostori biti za kupčijski promet odprti:

- a) ob nepričakovanih nujnih primerih,
- b) kvečjemu ob tridesetih dnevih, ki jih določi obrtna oblast za posamezne kraje, toda najkasneje do 10. ure zvečer.
- c) po posebnem dovoljenju obrtne oblasti v krajih na deželi, v katerih je kupčijski promet v glavni stvari omejen na posamezne dni v tednu ali na posamezne ure v dnevu.

Določila § 104c s tem niso dotaknjena.

§ 104 e.

Določila §§ 104c in 104d je uporabljati tudi na prodajo blaga v produkcijskih obrtih, določila § 104c tudi na komptoarska in pisarniška opravila v drugih kakor v trgovskih obrtih.

§ 104 f.

V času, ko morajo prodajalni prostori biti zaprti, je prepovedano, hoditi od kraja do kraja z blagom in ga ponujati na prodaj, če obrtna oblast ne prepusti izjeme.

Člen II. Ta zakon zadobi tri mesece po razglasitvi veljavo.

Člen III. Določila tega zakona je uporabljati tudi na službena razmerja, ki obstoje ob času, ko zadobi veljavo.

IV. Ta zakon izvršiti, je naročeno ministru za notranje stvari in trgovinskemu ministru.

III. Načrt zakona,

s katerim se zakon z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21) o uravnavi nedeljskega in prazniškega počitka v obrtni vršbi deloma izpreminja in dopolnjuje.

§ 1.

Zakon z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21) o uravnavi nedeljskega in prazniškega počitka v obrtni vršbi se izpreminja in dopolnjuje naslednje:

Člen IX., 3. odstavek, naj se glasi:

Istotako smejo politične deželne oblasti nedeljsko delo, dopustno pri trgovskem obrtu, z ozirom na krajevne razmere odmeriti tudi pod maksimalno dobo, označeno v prvem odstavku, in eventualno nedeljsko delo popolnoma izključiti.

Členu IX. je dostaviti kot zadnji odstavek:

Komptoarsko in pisarniško delo je ob nedeljah dovoljeno kvečjemu za dve dopoldanski uri, ki ju določi politična deželna oblast po določilu drugega odstavka.

Politične deželne oblasti pa imajo pravico raztegniti komptoarsko in pisarniško delo ob nedeljah tudi na tri dopoldanske ure, če je zagotovljeno, da je vsakemu posameznemu uslužbencu to delo naloženo kvečjemu vsako drugo nedeljo.

Členu XII. je dostaviti nov odstavek z naslednjim besedilom:

Po političnih deželnih oblastvih v zmislu člena IX., zadnjega odstavka, izdane predpise glede komptoarskega in pisarniškega dela pri trgovskem obrtu je uporabljati tudi na komptoarsko in pisarniško delo pri drugih obrtih.

§ 2.

Ta zakon zadobi veljavo na dan razglasitve.

§ 3.

Ta zakon izvršiti, je naročeno trgovinskemu ministru in ministru za notranje stvari.

Društvene vesti.

Odbor slovenskega trgovskega društva „Merkur“ prosi gospode, ki so se prijavili za člane, a doslej niso še plačali članarine, da to čimprej store. Posebno z dežele so doneski dozdej prav nezatni proti številu priglašencev. Društvo potrebuje mnogo denarja, zlasti mu pa list provzročuje obilo stroškov. Člani pristopajo prav po malem. Odbor se obrača zategadelj do vseh, ki jim je do napredka slovenskega trgovanja, da gmotno podpro društvo s svojim pristopom. Vpisnina znaša 2 K, udnina pa za rednega člana 12 K, za podpornega člana 8 K na leto; plačati je za 1/4 leta naprej. Reden član more biti v zmislu § 5. društvenih pravil vsaka moška oseba trgovskega stanu, podporni član pa vsak.

Čitalnica »Merkurjeva« je v društvenih prostorih v »Narodnem domu« v Ljubljani v pritličju na levo ter je članom odprta vsak dan od 7. do 10. ure zvečer. Na razpolago je več slovenskih, pa tudi nemških časopisov. Odbor poskrbi, da se število časnikov pomnoži, zlasti strokovnih.

Upravništvo »Narodnogospodarskega Vestnika« je v društvenih prostorih v Narodnem domu (v pritličju, v prvi sobi na levo). Uradne ure so vsak dan od 3.—4. ure popoldne. Ob tem času je dobiti na list se nanašajočih pojasnil, in se sprejema tudi naročnina.

Predavanje. V soboto, dne 15. junija, bo g. dr. Viktor Murnik nadaljeval svoje predavanje »o trgovini in nje narodnogospodarskem pomenu« v društvenih prostorih. Začetek ob 3/4 na 9. zvečer.

Raznoterosti.

S presenetljivo naglico je državni zbor rešil vladni predlogi o vodnih stavbah in novih železnicah. Samo dva tedna je potreboval, da je dosegel ta velikanski prometni program. Čast in hvalo poje časopisje poslanski zbornici, in tupatam beremo celo o zavisti drugih držav. Cele milijarde bo treba prihodnji dve desetletji za izvršitev teh velikih prometnih naprav. Vlada se je že začela dogovarjati glede posojila. Denarne razmere v državi so v tem oziru izredno ugodne. Cena denarja je tako nizka kakor že več desetletij ne. Za najetje posojila je to dobro, kaže pa žalostno gospodarsko stanje naše države.

Hitra je bila vožnja druge tržaške železnice skozi parlament, in ni čuda, če je bila povožena marsikatera nada, če nekaterim deželam niso pripeljali ničesar. Bali so se baje ovirajočega balasta in jih potolazili s prihodnjim vlakom. Tudi kranjski deželi ga je čakati. Od vseh stroškov za nove železnice pride sicer na Kranjsko 34 milijonov, ali ti milijoni bodo pravzaprav izdani za severne dežele in za Trst. Upati pa je, da vsaj Tržičanom ne bo dolgo čakati železniške zveze. Specijalno poročilo železniškega odseka o drugi železniški zvezi s Trstom poudarja, da bo Tržič prej ali slej treba zvezati po lokalni železnici z glavno progo. Tudi železniški minister je priznal nujno njeno potrebo, glede drugih železniških zvez, sproženih po naših poslancih, pa je izjavil, da za odločitev še niso »zrele«.

O drugi tržaški železnici in nje velikem pomenu za celo državo so napisali strokovnjaki raznih vrst cele knjižnice. Časa so imeli dovolj v teh 30 letih, kar se je sprožila ta zveza. Najodličnejši strokovnjaki pa so poudarjali in še naglašajo, da bo železnica imela pripisovani ji pomen le, če se reši kmalu še nekaj drugih vprašanj, ki so ž njo v ozki zvezi, predvsem pa, če se skoro dožene vprašanje avstrijskega Lloydja, čigar razmere se morajo radikalno izpremeniti. Naša edina pomorska plovstvena družba sila malo zadošča potrebam, preskromen je njen promet, celo glede bližnje Italije je pomorska trgovina navezana na ogrsko Adrijo in ogrskohrvaško plovstveno družbo.

Ministrski predsednik je dne 21. maja t. l. predložil državnemu zboru važno socialnopolitično predlogo: zakonski načrt o zavarovanju zasebnih uradnikov za onemoglost, starost in brezposelnost ter glede na preskrbo vdov in izplačevanje vzgojevalnih doneskov. Podlaga načrtu so uspehi poizvedb ministrstva za notranje zadeve o stanovskih, pridobitnih in premoženskih razmerah zasebnih uradnikov. Načrt določa obligatorno zavarovanje vseh najmanj 18 let starih zasebnih uradnikov, ki prejema v mesečnih obrokih najmanj 600 kron letne plače. Zavarovanci imajo pravico: 1. do rente ob onemoglosti, 2. do rente ob višji starosti, 3. do podpore ob brezposelnosti za zaostale, 4. do rente za vdove, 5. do vzgojevalnih prispevkov za otroke in 6. do eventualne enkratne odpravnine zaostalih.

Načrt deli uradnike v tri plačilne razrede:

	Invaliditetna	Starostna	Renta	
	Plača	renta	za vdove	
I. razred	600—1200 K	600 K	900 K	300 K
II. razred	1200—2400 »	900 »	1350 »	400 »
III. razred	nad 2400 »	1200 »	1800 »	600 »

Za pokritje rent določa načrt dva načina. V pokritje starostnih in vdovskih pokojnin bo donašati fiksne mesečne premije; za druge rente bodo plačevali doklade samo delodajalci, uradniki pa bodo plačevali samo premije. V prvem razredu bo plačevati delodajalcu mesečno premijo 4,5 K, torej na leto 54 K, k temu pa še doklado, ki znaša povprečno 4,75% plače; zavarovanec bi plačal 3 K mesečne premije; — v drugem razredu: delodajalec (razen doklade 4,75% plače) mesečno 6,75 K, zavarovanec 6 K; — v tretjem razredu: delodajalec (razen gorenje doklade) 9 K mesečne premije, zavarovanec tudi 9 K.

Za pokritje vse potrebščine se bo potrebovalo povprečno 13,5% plač; teh odstotkov pride kakih 10 na delodajalca. Po uradni statistiki bi bilo 80.973 oseb dolžnih zavarovati se; vsota njih plač je 135.518.370 K, premije za starostne in vdovske rente bi znašale 18.849.004 K na leto.

»Javno mnenje« ni posebno prijazno pozdravilo tega načrta.

Deželni zbori se snidejo letos na redno zborovanje okoli 20. junija in bodo zborovali, kakor se čuje, kvečjemu kake 3 tedne. V tem kratkem času bo deželnim zborom rešiti najnujnejše zadeve, predvsem pa deželne proračune za l. 1901., ako bode to sploh mogoče. Kranjski deželni zbor jih utegne rešiti, a za ureditev drugih važnih zadev mu ne bo preostajalo mnogo časa. Čakati bo torej s temi do prihodnjega zborovanja, ki se bo menda vršilo meseca septembra ali oktobra t. l., ako se ne pokažejo na političnem torišču kake ovire.

Lansko leto je sklenil deželni zbor kranjski zakon glede pospeševanja melioracijskih del na Kranjskem. Ta zakon je dobil Najvišjo sankcijo dne 4. septembra 1900. l. Naloga kranjski deželni samoupravi je sedaj, ustanoviti v finančne namene poseben zaklad, takozvani melioracijski zaklad, dalje pa napraviti poseben tehnični urad, sličen deželnim kulturnim tehničnim uradom, kakršne imajo že nekatere dežele. Temeljna glavna melioracijskemu zakladu bo posojilo 4.000.000 K, katero je deželi v zmyslu zakona najeti in izdati za to zadolžnice. Predno se najame posojilo in osnuje melioracijski zaklad, je pa po sklepu deželnega zbora z dne 21. aprila 1900. l. izposlovati za zadolžnice posebne davčne olajšave in druge ugodnosti. Potrebni koraki za to so že storjeni. Kakor se čuje, je vlada stvari naklonjena. Zadevna predloga je državnemu zboru že predložena. Kar se tiče ustanovitve tehničnega urada, oziroma posebnega oddelka za melioracije pri deželnem stavben-skem uradu, se pa o kakih odredbah doslej še ni čulo.

Pravna odločba o vozninah. Vedne pritožbe občinstva zaradi kasnosti avstrijskih in ogrskih železnic pri razgrinjanju novih tarifov in tarifnih dodatkov, ki so dale opraviti že tudi nadzorovalnim oblastim, so ponudile tudi nekemu sodišču priliko, da je v konkretnem slučaju odločilo o vprašanju: »Kedaj je smatrati tarif, ki zvišuje voznino ali jo drugače otežuje, po obratnem redu za pravilno razglašen«. Sodišče je zavzelo stališče, da se predpisani šesttedenski rok, v katerem je po občnih tarifskih določilih naznanjati tarife, predno pridejo v veljavo, s samim naznanilom o izpremembi še ne vzdržuje. Ako naj bo povišanje voznine za občinstvo veljavno, se mu mora dati prilika, da tarif spozna, in zatorej treba izpolniti tudi ostale pogoje ministrske naredbe, ki jo je — v Avstriji in na Ogrskem — smatrati za izvršilno naredbo obratnega reda; treba je med drugim tudi, da je dotični tarifski dodatek občinstvu na videž razgrnjen. Ker se je pa v onem primeru dotični tarifski dodatek dal stranki na razpolago le par dni pred njega veljavnostjo, se rok za zvišanje voznine ne more šteti od dne razglasitve nove voznine.

V tej razsodbi se železniškim upravam brezdvomno resno namiguje, naj zahteve občinstva, ki so v tem pogledu gotovo upravičene, bolj vpoštevajo in naj bi skrbele, da bi se zviševanje tarifov in druga tarifska otežila, ne glede na naznanila, uveljavljala šele 6 tednov potem, ko tarif izide.

Prevoz praznih vreč. Uradne raziskave, uvedene po ravnateljstvu kr. ogrskih državnih železnic vsled mnogobrojnih zahtev za odškodnino radi zmanjkanja praznih vreč, so pokazale, da železniško osebje pri prejetanju pošiljatev ter pri izkladanju ne postopa tako natančno, kakor je železi in kakor je tudi predpisano. Ravnateljstvo ogrskih železnic je torej svojemu osebju najstrože naročilo, da pazi pri sprejetanju transportov praznih vreč, da ima vsa pošiljatev isti zaznamek, potem da je dotično znamenje na voznem listu natanko zabeleženo in da se nič ne popravlja. Pri razkladanju mora osebje na vlaku natanko paziti na zaznamke. Oddajalci praznih vreč se torej opozarjajo, naj skrbe, da bodo zaznamki na vrečah in na voznem listu kolikor moči razločni.

Vzor trgovskih društev je trgovsko društvo v Hamburgu. Njegov delokrog se razteza po celem svetu. Tajnik hrvaškega trgovskega društva »Merkur« in urednik »Hrvatskega Trgovca«, gosp. Peroslav Paskievič-Čikara, ki je v Hamburgu imel priliko, proučiti to orjaško organizacijo, je bil tako prijazen pa nam je dal na razpolago nekaj podatkov o tem društvu, v katero zro vsa trgovska društva na svetu kot v svoj

nedosežni ideal. Trgovsko društvo v Hamburgu posvečuje največjo skrb izobrazbi svojih članov, jim posreduje službe, jih podpira ob boleznih in nezgodah ter deluje marljivo in uspešno za izboljšanje njih gmotnega in socialnega položaja. Nad 30 let že vzdržuje dve dvorazredni trgovski šoli, dnevno in večerno. V prvi se predava od 2. do 4. ure popoldne, v drugi pa od 8. do 10. ure zvečer. Trgovci dovoljujejo brez ovire svojim nastavljenecem, da redno obiskujejo šolo, ter jim plačujejo sami šolnino. V šoli, ki uživa redne podpore trgovcev, mesta in države, so redni tečajji za danski, francoski, angleški, španski, portugalski in ruski jezik. Za šolo žrtvuje društvo okoli 7500 mark na leto. Najboljši učenjaki in strokovnjaki imajo tu na leto do 10 javnih predavanj, za katera plačujejo člani vstopnine po 20 pf., drugi pa po 1 marko. Društvo ima poseben pokojninski sklad, več podpornih blagajnic, dve lastni hiši, eno za društveno poslovanje, drugo za šole in zabave. Vsega premoženja ima nad 6 milijonov mark. Članov je l. 1899. imelo društvo 56.149, med temi 12.000 samostalnih trgovcev. Podružnic šteje 298, izmed katerih jih je 25 v raznih evropskih in 38 v raznih prekomorskih državah, v Aziji, Afriki, Ameriki in Avstraliji. Podružnice imajo 28.000 članov; njih vzdrževanje stane društvo 57.000 mark. Odkar obstoji društvo, je posredovalo službe 71.000 osebam. V službi ima društvo 84 uradnikov in 11 slug, katerim plača na leto 198.000 mark; tajnik ima 10.000 mark letne plače. L. 1898. je prejelo društvo 243.549 dopisov, odposlalo pa jih 547.875; povprečno dobi društvo na dan 812, odpošlje pa 1826 dopisov. Všteta pa ni korespondenca podružnic in po kratkem potu rešene stvari. Za poštnino se je izdalo leta 1898. 38.025 mark. Za izredno elegantne društvene prostore se potroši na leto 12.825 mark; otvorjeni so od 9. zjutraj do polnoči in imajo 3 čitalnice z neštevilnimi časopisi, ki stanejo na leto 1385 mark, potem knjižnico, restavracijo, kavarno, dvorano za glasbo, dvorano za razgovore itd. L. 1898. je prišlo v društvene prostore 98.740 oseb. Vsako leto ima društvo 8 večjih in manjših plesov, 3 velike koncerte, vsak mesec skupne zabavne večere, dvakrat na teden prijateljske sestanke članov. Društveno glasilo »Hamburger Vereinsblatt« izhaja v 75.000 izvodih.

*

C. kr. poštnohраниlničnemu uradu na Dunaju je zlasti trgovstvo že večkrat izrazilo željo, naj bi hitreje posloval v nakazovalnem (čekovnem in klirinškem) prometu. Zategadelj so izvršili v tem uradu primerne reforme, ki omogočajo hitrejšo odpravo kontovnih izpiskov. Dočim se doslej ti izpiski niso mogli zaključiti prej nego po noči in so se morali radi tega odposlati šele z jutranjimi vlaki prihodnjega dne, se sedaj dovrše že na večer in se od 23. maja t. l. dalje odpravljajo z vlaki, ki odhajajo z Dunaja zvečer. Vsled tega dobivajo sedaj deležniki čekovnega prometa izpiske mnogokrat 24 ur prej, in so kontovni imetniki malone v vseh relacijah že dan po izvršeni vknjižbi obveščeni o stanju svojih terjatev, tako da morejo sedaj razpolagati z njimi dosti hitreje. Vse transakcije v čekovnem in zlasti klirinškem prometu so se tako izdatno pospešile.

LISTEK.

Na medveda.

»Le z nami, gospod Likavec!« je po zajtrku vabil rdečelični, sivobrati oskrbnik Prapotnik svojega gosta, mladega tovarnarja, ko sta sedela v prvem nadstropju Rakitovske grajščine sama skupaj in kadila smotke. »Imenitna zabava . . . verujte mi! In kaj hočete v nedeljo popoldan v Ljubljani? Saj se odpeljete tudi lahko zvečer.«

»Kam pa nameravate?« je vprašal mlajši, za svoja leta skoro premirni mož.

»Na medveda!« je odgovoril nekam svečano grajščinski opravitelj. »Zdaj v decembru je pravi čas za to.«

»No, to pa že bolje opravite brez mene, gospod Prapotnik,« se je branil tovarnar. Ko pa mu je oskrbnik zašepetal nekaj na uho, se je glasno zasmejal in takoj obljubil, da se udeleži lova. »Kdo pa še bo?«

»Dvoje gospodov iz bližnjega Zabukovja. Dvoje imenitnih lovcev! Prvi je zemljiški knjigovodnik Močilnikar. Žejni možakar ujame malone vsako noč domačo merkovco in jo prodaja drugo jutro za divjega mačka. Korenjak je pa tudi davčni adjunkt Šota. Ta čudni mladenič vam strelja kozle v društvenem življenju in v davčnem uradu. In pravzaprav le zaradi njega jo udarimo danes na kosmača-godrnjača.«

»Kako to?«

»Prejšnjo soboto smo sedeli Močilnikar, Šota in jaz v zabukovski gostilnici »Pri veseli kobilici«. Med pogovorom je prišel na met tudi lov. Pri tej priliki sem omenil, da me popade vselej silovita razburjenost, kadar se bližam medvedovemu brlogu. Pritrjevali so mi vsi, le Šota je delal vodo in gonil neprestano, da ga je medveda prav tako malo strah kakor pa verovice. Ta preoblečeni rovtar trdi vedno nasprotno in hoče zmeraj vse najbolje vedeti, kar ga je spravilo že z marsikom v zamero. Čakaj, sem si mislil, tebe moramo pa vendar enkrat malo postaviti na led! Povabil sem ga torej za danes.«

»Kaj pa, če se skuja?«

»Pa plača pet butelj šampanjca. No — tega ne utрпи! Rajši pride. Saj je tudi že povsod razbobnal in raztrobental in se imenitil zlasti zabukovskim krasoticam, da se pripravlja na medveda. Ta bahavost je pa živo skelela Močilnikarja, ki mu je že dolgo gorak. Zato je tudi on obljubil, da se nam pridruži, češ, da se ne boji ne leva ne tigra, ampak kvečjemu svoje zakonske grlice doma.«

»Sta že tukaj,« je javil oskrbnikov sluga, Gabronov Balant, in zaničljiv smeh mu je šinil preko guboličnega, rjavega obraza.

Takoj za njim sta dospela pričakovana gospoda.

»Muco imam — oštarija! — ma hudo mucol!« je vpil gruntovničar Močilnikar, suh mož, srednje rasti v težki zimski suknji, ki mu je segala skoraj do peta. Zabuhli obraz, s klobasami pod očmi, mu je bil poln mozoljev. Pri vsakem koraku je pogledal na tla, se poklonil sredi sobe in obstal.

Za njim je vstopil nagizdan gospodek, davčni pristav Šota, v kratkem kožuhu in usnjenih dokolenkah, s puško na rami in s črnim ščipalnikom na nosu.

Prapotnik je predstavil. Prišleca sta sedla, Balant pa je prinesel krače, kruha in slivovke.

Dasi je imel Močilnikar v zimski suknji polno čutaro brinovca, je vendarle hvalil oskrbnikovo slivovko in se pridno napajal.

»Ma jaz ne bom streljal,« je oznanil. »Samo konstatiral bom. Strelja naj moj ljubi prijatelj Šota tukaj, ki pričakuje od njega vse Zabukovje ubitega medveda.«

»Kaj pa naš lov?« se je podvizal Šota, ne da bi se zmenil za zbadljive besede knjigovodnika, in se naslonil z velikimi rokami na mizo.

»Vse urejeno«, je odgovoril upravitelj. »Lovili bomo pa brez gonjačev in brez psov. Moj izkušeni medvedar

Balant je zaprl zver v njenem brlogu in zabil luknjo z deskami. Treba jo je samo venkaj spoditi in ustreliti.«

»Ako pa medved deske razbije in uide?« je povzel zopet davčni adjunkt.

»Ne bo.«

Po teh besedah je mignil Prapotnik Balantu, ki je vzel skrivaj puško davčnega pristava in v sosednji sobi po gospodovem naročilu zaradi varnosti zamenjal ostre patrone s praznimi.

»Voz je pripravljen,« je prišel povedat Gabronov. Močilnikar si je dal naliti še enega povrhu.

»Na zdravje medvedu!« je kričal in zlobno poškilil na Šoto.

Spodaj je čakal voznik z lestvanami. Lovci so sedli po dva in dva na deske, položene počrez. Vozili so se dobro uro. Medpotoma je drobil gruntovničar razustne kratkočasnice o Židih in Ogrih. Ustavili so se pred krčmo majhne vasi in zapustili lestvane.

»Zdaj pojdeva mižva z gospodom Likavcem k mlinarju,« je dejal upravitelj. »Nekaj malega imam tam opraviti. Potem greva po stezi, ki je gospodu Močilnikarju in gospodu Šoti prestrma. Snidemo se na Košutnici. Da se vidimo zdravi in veseli! Z Bogom!«

Solnce je mežalo za sivimi oblaki na nebu . . . Topli dnevi prejšnjega tedna so vzeli prisojnim bregovom ves sneg.

Vodnik Gabron je zavil po ozkem potu v gorovje in zadovoljno izvabljal svojemu vivčku neblage dišave. Za njim je stopal Šota. Najzadnji pa je bil Močilnikar, deloma zato, ker je bil najpočasnejši, deloma pa zato, da je laglje pokušal svoj brinovec. Tako so hodili debelo uro.

»Ma kje je že ta vražji brlog!« je zagodrnjal Močilnikar.

»Bomo precej tam, gospod!« je odvrnil Gabronov. Iztrkal je svojo pipico, jo lepo ostrgal z mazincem in se obrisal ob hlače. Zakaj čistost je ljubil mož nad vse. Nato je spravil vivček in krenil na levo po strmih plazih navkreber.

»Oštarija — to pa že ne bo nič!« se je pritožil gruntovničar in obupno gledal po vrtoglavem potu.

»Bo že, bo že. Le za mano!«

»Ma vsaj malo počakajte! He, mož! Počivajmo nekoliko!«

Ko si je Močilnikar oddehnil, so se zopet vzdignili. Gabronov je hodil varno kakor v ravnini. Šota je lezel ob kraju, se oprijemal vej obrobnega drevja in se opiral ob puško. Kmalu pa je minila potrpežljivost tudi njega; začel se je krvavo pridušati. Daleč spodaj je lazutal slabotni knjigovodnik in stokal na glas.

»Kajne, muca, muca, hehe?« ga je dražil Šota. Akotudi je bil sam ves usapljen in upehan, ga je vseeno veselilo, da trpi nekdo drugi še več. Pri zadnjih besedah pa mu je zdrknil črni ščipalec s potnega nosu in se razletel ob grušču. To je veselilo zopet Močilnikarja.

»Na —!« je viknil. »Zdaj bo pa medved izgubil vsako spoštovanje do vas, ko mu ne boste mogli stopiti več tako nobel nasproti.«

Gabronov se je smejal obema. Naposled so bili vsi trije srečno na vrhu.

»Zapomnite si, Balant,« je sopihal Močilnikar ves moker in zamazan, »zapomnite si, kdaj ste me videli

tukaj gori! Ma če bi bil prej vedel, da bodo take težave, bi bil rajši doma ostal v postelji.«

Pot ga je strašno uznojila in užejala. Stregel je torej do site volje svojemu poželenju.

Potem so hodili ob robu prepada in prišli na brežino, ki se je na eni strani nižala v romantično tokavo, obraslo z borovci in starimi smrekami, na drugi pa prehajala v močvirnato čreto. Odtod se je obrnil Balant zopet na levo in gnal utrujena popotnika skozi goščavo čez hlode in panje, po kotanjah in dragah do precej velike goličave. Tu so se sešli z oskrbnikom in tovarnarjem; mahnili so vsi skupaj za streljaj naprej.

Zdaj je Balant naenkrat obstal na vrhu strmali, dejal kazalec na usta, počepnil, gledal z malimi črnimi očmi nekaj časa predse doli in se obrnil.

»Poglejte tisti hrast tam na skali,« je dejal tiho. Šota je stopil previdno bliže.

»Ali ga vidite?«

»Vidim.«

»Dobro. Pod njim v skalovju je zver.«

Tedaj je Šoto nekaj zazeblu okoli srca . . .

»Vas je kaj strah?«

»A-kaj še! Čisto nič!«

»Boste že videli, kaj se pravi medvedu nagajati!« ga je plašil jecljaje Močilnikar.

»Nekaj bo, kar bo!« je modro rekel Balant. »Zdaj moramo doli.«

Črez nekaj minut so stali pred brlogom. Od visoke navpične stene se je bil pred davnim časom udrl velikanski usad. Med dvema ulomkoma srepe peči je ostala prostorna votlina. Dvoje smrek je stalo kakor dvojna straža na desni in levi strani vhoda. Zapirala so ga vrata, zbita od surovih desak. Da bi jih kosmati ujetnik ne odrinil, je zabil Balant močan kol prednje v talo zemljo. Skozi prevrtano zgornjo desko je potegnil debel konopec, ga zavezal in ovil drugi konec okoli trde veje hrasta, ki se je bil utrgal z vrha pečine in potegnil s svojim koreninjem veliko kepo zemlje in kamenja za sabo na skalo.

»Prosim, gospoda!« je velel oskrbnik. »Zdaj bo splezal Gabronov na vrh skale k hrastu nad brlogom, da vzdigne zapornico. Štel bo: ena, dve, tri! Na tri bo mrcini izhod prost. Bodite vsi dobro pripravljeni! Kosmatinec skoči kakor strela venkaj!«

V tem je vzel Balant štiri žveplenke in odrezal od njih neenake kosčke. Potem jih je zakril v pesti, da so bile videti vse enako dolge.

»Kdor potegne najkrajšo, ta bo stal pred medvednico,« je dejal in ponudil klinčke.

»Ne bo treba,« je rekel upravitelj. »Gospod Šota naj ima prvo številko, zakaj on izborni strelja in ima izvrstno puško!«

Šota je obledel Poznalo se mu je, da je strašno razburjen.

Postavili so ga sedem korakov pred votlino. Zver je mogla le naravnost naprej proti njemu ali pa izhodno na stran. Tam sta ji zastavila pot oskrbnik in tovarnar, komaj deset korakov od Šote.

Veseljak Močilnikar pa se je utaboril par korakov zadaj za Šoto ob deblu stare bukve, pokritem z azevino in gobami. Na suha kamenita tla je pognil svoj

plašč, uprl levico ob bok in položil desni kazalec na čelo.

»Jaz ne bom dražil divjega medveda, ki mi ni storil nikdar nič žalega,« je preudarjal sam pri sebi. »Jaz že ne! Tako siten nisem. Pa še natešče! Ne, vesel bom, če me le on pusti pri miru! Saj dosti po pasje životari po teh strminah! Da se mu pa ne bodo preveč sline cedile po meni, moram okolico tukaj malo parfimirati. To je ena! Potlej se potuhnem, kakor da sem umrl. To je druga! Zakaj medved, čeprav utrjen, bi utegnil biti nahoden in bi . . .«

Hudo ga je lomil dremavec. Hitro je izlil zadnje kaplje brinovca okoli in okoli zimske suknje, legel nanjo, se skrotovičil in zavil ter zatisnil oči.

»Takole, mislim, bom mrliču zadosti podoben,« je mrmral. »Ma truden sem dovolj. Ali sem preveč slivovke in premalo brinovca, ali pa narobe, da je ostal eden izmed njiju premočan. Lahko noč . . . Piši me v uho vsa človeška žlahta!«

Vse drugačne skrbi so mučile treznega Šota . . .

»Le čemu stojim tukaj v taki nevarnosti!« si je očital. »Katera hudoba me je zmotila, da grem svojo kožo ponujat tako poceni! Še nekaj trenutkov, in medved se zakadi v mene! Da bi ga jaz zadel? Jaz? In če bi bil tacman privezan, ne! In če ga ne zadenem precej do smrti, je po meni . . .«

»Poglejte no hrabrega gospoda Šota!« je opozoril Praprotnik Likavca. »Bled je revež kakor bohinjki sir. Čudim se, da nam sploh še ni ubegnil.«

»Jaz tudi,« se je nasmehnil tovarnar in naglo pristavil: »Kaj pa je to?«

Od bukve je prihajalo krepko in redno hrkanje.

»A — ,oštarija' smrči,« je šepnil oskrbnik.

»Pa prav pošteno vleče dreto!«

»Preveč se ga je navlekel možiček. — Pst, gospod Šota!«

Šota je vzdignil glavo proti Praprotniku.

»Meni se zdi, da ste razburjeni. A?«

»Prav nič.«

»Pa se vam tako tresejo roke . . .«

»E — mraz mi je!« si je izmislil Šota nacelem, dasi je vse teklo z njega.

»To je kosmata laž!« je dejal upravitelj tovarnarju in se okrenil zopet k Šoti: »Ako vam ni povšeč, da stojite tako blizu nevarne živali, pa menjajte z gospodom Likavcem ali z mano ali pa stopite pet, šest korakov nazaj!«

»Najrajši tisoč!« si je mislil Šota, vzdihnil, pa vedar zmajal z glavo.

»Nočete?«

»Bo že . . .«

Ta čas je legel Močilnikar na drugo uho in nehal hrgoliti. Pri hrastu nad brlogom pa se je prikazal Balant.

»Gospodje, pazite!« opomni glasno in prime vrv.

»Torej, gospod Šota,« ga hrabri Praprotnik, »bodite hladnokrvni! Nič se ne bojte! Dobro ga vzemite na muho! Merite v uho ali pa v žrelo!«

Vse naokoli je tiho. Nič se ne gane v gozdu.

Vsi gledajo z napeto pozornostjo proti preduhu . . .

»Ena!« zakliče Balant.

Šoti jamejo uklekati kolena, in vedno huje se mu trese puška v rokah.

»Dve!«

Hladan pot oblije Šoti čelo, in po hrbtu mu gomazi kakor trop mrzlih mravljincev . . .

»Tri —!«

Balant nategne konopec. Predno pa še vzdigne zapaž, že vrže Šota puško od sebe in poskuša splezati na bližnjo bukvo. Vendar od samega strahu ne more više in se zgrudi napol živ ob drevesu na kolena.

Iz brloga pa se zažene z enim samim skokom črna postava močnega — kozla. Nedaleč pred Šoto obstoji žival in spozna svojega sovražnika, zaradi katerega je morala biti zaprta toliko časa z zavezanim gobcem. In kozel pokima, gre po rakovo nekoliko nazaj in se zaleti z mladeniško ognjevitostjo v nasprotnika, da trči dvoje glav z zamolklim trkom skupaj. Osupli Šota ni pričakoval takega navala in se zvrne vznak. Toda preden se utegne pobrati, ga naskoči trkavi kozel že v drugo. Premagani lovec se zavalj v stran na Močilnikarja in ga dregne s komolcem nemilo v želodec.

Od bolečine se zbudi gruntovničar mahoma pod svojim plaščem. Ko začuti nekaj težkega na sebi, pomoli roko izpod suknje in otipa kožuh gospoda Šote.

»To je medved!« se prestraši in se takoj iztrezne od groze. »Zdaj me bo konec!« si misli in jame tuliti: »Rešite me!«

Praprotnik in Likavec deneta žepna robca z ust in se spustita v prisrčen smeh. Balant, že spodaj, se drži za trebuh in skače od veselja po eni nogi. Kozel pa voha živo kopico.

»Soli, soli! Na soli!« ga vabi Gabronov, ga ulovi in mu odveže nagobčnik.

»Pomagajte! Pomagajte!« se dere Močilnikar še vedno pod plaščem, trdno preverjen, da je že na robu večnosti. Naposled otiplje človeško roko onemelega Šote, se odgrne in široko zazija od začudenja.

»Bravo! bravo!« vpijejo oni trije.

»Ošta —!« se zavzame gruntovničar. »Ma veste kaj, gospod Šota, to se mi pa vendar za malo zdi, da se valjate po mojih jetrcih kakor doma po zofi. Marš doli z mojega trebuha! Slišite? Ali ste obsedeni, ali kaj vam je? Doli se izgubite z moje osebe, vam pravim!«

Naposled vendar vstaneta obadva.

»Kaj pa — medved?« vpraša Močilnikar nedolžno.

»Me-e-e-e!« se oglasi kozel ravno pravi čas, in vsi prasnejo iznova v smeh.

Ko so se vračali, je moral Šota še marsikatero skelečo preslišati. S tem pa še ni bil izpraznil kupe trpljenja do dna. Po oskrbnikovem naročilu je vozil voznik tako, da so dospeli prav takrat v Zabukovje, ko je bilo po veliki maši največ ljudi na trgu. Zato ni bil majhen direndaj, ko se je pripeljal Šota s kozlom in z debelo bunko na čelu.

In kadar davčnemu adjunktju zopet zraste greben, da se prevzame in le preveč meglo tlači s svojo korajžo in vrednostjo, upade mladi ustač takoj z besedo, ako ga kdo vpraša, kako mu je bilo kaj pri srcu takrat, ko se je trkal z medvedom.

Rado Murnik.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

(Od 1. maja do 1. junija 1901.)

Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1.) Vpis družbene tvrdke: »R. Lilpop & Comp. Hammerwerk und Holzwoollfabrik in Weissenfels, Oberkrain.« Komanditna družba obstoji iz osebno jamčujočega družabnika Roberta Lilpopa, zdaj prokurista delniške družbe v Beli peči, in dveh komanditistov. Prokurista družbe je Avgust Maly v Beli peči.

2.) Vpis tvrdke: »Giovanni Fontanoti, Weingrosshandel in Unterloitsch.« Imetnik tvrdke je Giovanni Fontanoti, veletržec z vinom v Kopru.

3.) Izbris tvrdke: »M. Brilej, Gemischtwarenhandlung in Oberlaibach«.

3.) Pri tvrdki: »J. C. Praunseiss, Delicatessengeschäft in Laibach«, 1. izbris dosedanjega imetnika Ivana Karla Praunseissa in vpis ženitne pogodbe z dne 17. januarja 1900. l., sklenjene med prej omenjenim in njegovo soprogo Arpalice Praunseiss, roj. Andretto; 2. vpis nove imetnice Arpalice Praunseiss, trgovke v Ljubljani.

5.) Izbris tvrdke: »J. Klauer, Specereihandlung in Laibach«.

6.) Izbris tvrdke: »Ivan Kramar, trgovina z mešanim blagom v Idriji«.

B. V združnem registru so se izvršili naslednji vpisi:

1.) »Mlekarska zadruga v Poljanah, registrovana zadruga z omejenim poroštvom.«

2.) »Mlekarska zadruga v Stari Oselici, registrovana zadruga z neomejenim poroštvom.«

Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1.) Pri tvrdki: »Kraimer Handelsbienenstand Baron Rotschütz zu Weixelburg in Krain« 1. izbris dosedanjega imetnika Seifrieda Ravenegga in vpis novega imetnika Emila Ravenegga; 2. izbris ženitne pogodbe, vpisane v prid Karoline Ravenegg, bivše obdovojele Priol.

2.) Vpis tvrdke: »Josef Damisch, Cafetier in Rudolfswert«.

3.) Vpis tvrdke: »Dampfsägewerk in Hornwald bei Gottschee, Arnold Spitz«.

B. V združnem registru vpis tvrdk:

1. »Hranilnica in posojilnica v Strugah, registrovana zadruga z neomejeno zavezo.«

2.) »Kmetijsko društvo v Velikih Laščah, registrovana zadruga z neomejeno zavezo.«

Tržno poročilo in tržne cene.

Žito. Poročila zasebna in uradna o stanju setev so tako mnogobrojna, da si je težko napraviti jasno sodbo. Toplo vreme, ki je letos izredno zgodaj nastopilo, je v prvem času zelo ugodno vplivalo na mlade rastline. Poročila so se glasila od povsod — izvzemši z Nemškega — zelo ali vsaj srednje ugodno. Ko se je pa toplo vreme premenilo v vročino in je nastala suša, so mlade rastline začele veniti. Pokazala se je tuintam tudi rja. Na Ogrskem je bil sicer konec maja in začetek junija v več komitatih dež, toda to so bile nevihte in plove, ki več škodijo nego koristijo. Resnica je, da potrebuje pšenica sedaj, ko gre v klas, mokrote, in da bo klasje ostalo revno, ako ne pade prav v kratkem izdaten dež; ravno tako je treba dežja ovsu in koruzi. Rž in ječmen še ne občutita toliko suše, vendar ne bo dolgo, da bo potreba moče tudi njima. Iz Amerike in Rusije poročajo, da kažejo setve prav dobro, z Balkana, iz Francije in Anglije, da kažejo srednje dobro, iz Nemčije in Ruske Poljske pa, da kažejo slabo.

Borzna špekulacija je porabila te vesti ter zagnala žitne cene precej kvišku; pšenico za jesen so notirali na budimpeštanski borzi dne 25. maja t. l. 7.66; te dni ji je cena šla na 8.33 in danes je zopet padla na 8.20. Neugodna poročila o setvah pa niso samo hitro premenila žitnih cen, ampak so tudi vplivala na ceno mok. Ogrski in domači mlini so cene za nekoliko zvišali, vendar te cene za moko proti žitnim cenam niso še normalne. To neuravnano razmerje nas bo tudi še nadalje

trlo, in naša cislitvanska mlinška industrija bo še vedno na slabem. Boljših razmer se še ni nadejati tako kmalu; kajti zadnje poročilo eksportnega komiteja državnega železniškega sveta pravi, da izvoznih tarifov toliko časa ne more urediti, dokler se žitne carine ne uredi in ne napravijo trgovinske pogodbe z vnanjimi državami, ter da je ta uredba tudi tesno spojena z odpravo borzne kupčije na termin. Eksportni komite tudi pravi, da si še ne more narediti prave sodbe o posledicah odprave mlevskega prometa.

Kava. Kave se je lansko leto pridelalo dosti več, nego se je svoj čas poročalo; zato je sedaj obče mnenje, da bode tudi letošnja letina, ki je proračunjena na 10—11 milijonov vreč in ki se prične spravljati junija in julija meseca, veliko večja, nego se bere v poročilih. Takemu dobremu mnenju pa nasprotujejo poročila prvih trgovcev s kavo. Tako poroča velika tvrdka Krische & Co, da bo letošnji pridelek znašal kvečjemu 6 milijonov vreč; tedaj nam je pričakovati visokih cen. Velik vpliv na ceno kavi pa ima tudi menični kurz, ki je pred osmimi leti znašal 8 pennyjev in ki se je vsled uredbe braziljskih financ v zadnjih letih dvignil na 13½ p. Ako se ta kurz še zviša, potem se smemo nadejati gotovo trdnejše tendence.

Sultanine. Letina kaže zelo slabo, ker sta se pojavili peronospora in filoksena v pokrajinah Vourla in Magnesija, to sta pokrajini, ki sta bili dosedaj brez teh bolezni. Trdnih cen še danes ni, in kar jih je, so cene špekulacij, zakaj pošiljatve se prične šele sredi tega meseca. Promptne smirenske in perzijske sultanine so se precej podražile. Lansko leto se je importiralo 10,600 kvintalov smirenskih sultanin, letos pa komaj 5,900 kvintalov; veliko več pa se je pokupilo — sosebnost za Nemčijo — perzijskih sultanin, ker bolj konvenirajo cene perzijskih sultanin po 70 K nego smirenskih po 110—120 K.

Mandlji. Cena promptnim mandljem je visoka in utegne 200 K prekoračiti, ker so se stare zaloge zmanjšale, in ker se bo letošnji pridelek nekoliko pozneje spravil nego po navadi. Letina kaže pa precej dobro, to se razvidi iz nizkih cen, ki jih notirajo za novo blago; dobe se že po 150 K. Če se poročila o dobri letini obistinijo, in če bo veliko ponudb, se cena lahko zniža na 130 K.

Špirit. Dasi se je eksport špirta letošnje leto precej skrčil, vendar so ga v Nemčiji in v Avstriji veliko nakuhali. Zaloge so vsled tega zelo polne, in so cene povsod nenavadno nizke. Ako bo slaba žitna letina, ali pa če se eksport zopet oživi, česar pa ni pričakovati, dokler se razmere v južni Afriki in v Aziji ne uredi, — lahko da se cene zvišajo. Za bližnje mesece je mogoče, da cene nekoliko poskočijo, ker se s 1. septembrom zviša davek na špirit.

Riž. Letošnja riževa letina je skoraj enaka lanski. Cene so razmeroma normalne, vendar od časa do časa nekoliko višje. Uvoz riža v Evropo se je tudi letos precej skrčil.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za junij	K 8.12—8.15
» » » » oktober	K 8.45
rž za junij	» 7.90
» » oktober	» 7.25
koruza za junij	» 5.60
» » julij, avgust	» 5.68
oves za junij	» 7.80
» » oktober	» 6.37

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 7.90
» » » » junij	» 7.75
» » » » oktober	» 8.14
rž za junij	» 7.20
» » oktober	» 6.84
koruza za junij	» 5.38
» » julij	» 5.40
oves za junij	» 7.75
» » oktober	» 5.97

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K 8.10—8.40
bosenski oves	» 7.80—8.—
sremski oves	» 8.20—8.40
činkvantin	» 6.80
koruza	» 5.75—5.85

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, dasi so cene v Barču za 10 h višje od cen, ki veljajo za Sisek.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6½	7	7½	8
26.20	25.60	24.70	23.80	23.—	22.40	21.30	20.—	18.70	16.20	10.40

Otrobi
debeli drobni
10.40, 9.50.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6½	7	7B
27.—	26.40	25.60	24.70	23.80	23.20	21.70	20.80	20.20	18.50.

Otrobi
debeli drobni
10.40 —

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinate Ia K 87.50—88.—
sladkor rezani Ia » 89.50—90.—
za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White K 33.75—34.50
» pravi ruski » 35.75—36.50
za 100 kil z sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior K 49.—
» Good Average » 42.—
» Regular » 41.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do » 145.—
» Guatemala do » 128.—
» Portorico do » 90.—
» Rio Lavé do » 75.—
» Java rumena do » 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec junij 19½ v zlatu.

Riž Rangoon K 18.— do 29.—
» Bassein » 19.— » 29.—
» Moulmein » 19.— » 31.—
» Arracan » 18.— » 26.—
» Japan » 28.— » 37.—
» Glacé laški » 38.— » 50.—

za 100 kil, postavljeno v Trst.

Slive bosenske uzančne K —.— do —.—
» » po 125 komadov » 13.50 » 14.—
» » » 115 » » 16.— » 16.50
» » » 95 » » 17.50 » 18.—
» » » 80 » » 19.25 » 19.75

za 50 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast K 48.50 do 49.—
Slanina štiridelna » 40.50 » 41.—

za 50 kg, postavljeno v Budim-Pešto.

Olje, jedilno »leccer« K 76.— do 78.— za 100 kil —
franko sod — postavljeno v Trst.

Ripsovo olje 83 K do 84.50 za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Važno za trgovce!

Najboljša in najcenejša postrežba

za drogve, vsakovrstna zelišča in korenine (tudi po Kneippu), ribje olje, redilno in posipalno moko za otroke, kemikalije raznih vrst, dišave, toaletne predmete, fotografske aparate in potrebščine ter kirurški obvezila, vosek in pasto zatla itd. itd.

Za živinorejce

posebno priporočljivo: grenka sol, dvojna sol, soliter, encjan, kolmož, krmilno apno itd.

— Oblastveno konc. prodaja strupov. —

Vsakovrstna sredstva za desinfekcijo.

Vsa naročila se izvršujejo točno in solidno.

Drogerija Antona Kanca

v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3.

Častiti slovenski rojaki in

rodoljubke, pozor!

Kava (cikorija) in sladna kava družbe sv. Cirila in Metoda,

ki je priznana najboljša primes k bobovi kavi ter bi jo morala rabiti vsaka slovenska rodbina, se dobi prav povsod. Narodnega trgovstva in občinstva domoljubna dolžnost je, da to edino in prvo domače podjetje te vrste podpira z obilnim kupovanjem.

Novo za trgovce!

Redilni praški za prasiče.

Izdelek dr. pl. Trnkóczyja. 1 zavitek 50 h; pri naročilu 15 zavitkov 40 % popusta ob gotovem plačilu.

Prodaja prosta in z dobičkom.

Založnik: lekarnar plem. Trnkóczy v Ljubljani.

Najnižje cene.

Največji izbor.

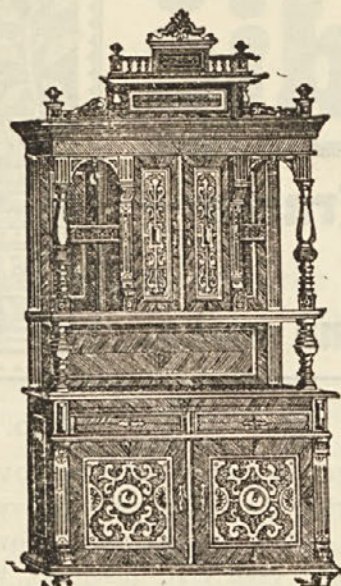
Skupno izdelovanje

Preobleke. Popravila.

L. Mikusch
tovarna dežnikov
Ljubljana, Mestni trg.

Ustanovljena 1847.

Ustanovljena 1847.

Tovarna pohištva J. J. NAGLAS

v Ljubljani

Zaloga in pisarna: Tovarna s stroji:
Turjaški trg št. 7 || Trnovski pristan št. 8-10

priporoča po najnižji ceni:

**opravo za spalne sobe, opravo za jedilne sobe, opravo za
salone, žimnate modroce, modroce na peresih, otroške
vozičke, zastore, preproge itd.**

Velika zaloga

**Styria-, Helikal-,
Austria-, Peugeot-
koles.**

pristnih Jos. Reithoffer
sinov

pnevmatik

katere nudim po isti ceni
kakor tovarna.

Pristne švicarske žepne ure, budilke, stenske ure, verižice, prstane itd. itd.
Namizna oprava: noži, vilice, žlice itd.

*** **Najboljši šivalni stroji.** ***

Najnižje cene in jamstvo!

Z vsem spoštovanjem

**Jr. Čuden, urar in trgovec, na Mestnem
trgu št. 25, nasproti rotovža.**

— Ceniki brezplačno in poštnine prosto. —

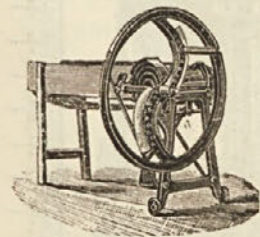
Mehanična delavnica: Ribji trg, blizu prodajalnice.

Popravila se sprejemajo v prodajalnici in delavnici.

Karla Kavšeka nasl.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino na debelo in na drobno
v Ljubljani, na Dunajski cesti št. 16,

Priporočata svojo bogato zalogo raznovrstnega železa, traverz, železniških šin, žice, dratencev, štorje za stropce, vodnih žag, pil, vsakovrstnega orodja za rokodelce, kuhinjske oprave, ulitih kotlov, tromb za vodo, peči, ščedilnikov (nove vrste, zelo pripravni, že obzidani), nagrobnih križev itd. **po tovarniških cenah.** Posebno opozarjajo na svojo veliko zalogo poljedelskih strojev. Imava: mlatilnice, slamoreznice, vitle (geple), trijerje, stiskalnice in mline za sadje in grozdje, jeklene pluge, brane za mah, trombe za vino in sploh vse potrebščine za poljedelstvo. — Vsak stroj pod jamstvom in ceneje kakor naravnost iz tovarne.

— Ilustrovani slovenski ceniki brezplačno. —

Vinko Majdič

lastnik valjičnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši mlinski izdelki,
zlasti izborna pšenična moka.

Za trgovce, obrtnike,
lekarnarje in tovarnarje

izdelujem po naročilu
različnih vrst škatle.
Knjižice za vzorce
suknenega blaga in
drugih tvarin, različne
velikosti, s firmo in brez
firme.

Cena nizka kakor v naj-
večjih zunanjih tovarnah.

Knjigoveznica in kartonaža z elektr. **Iv. Bonač.**
Ljubljana, Šelenburg. ulice nasproti glavni pošti.

J. Lozar

v Ljubljani

na Mestnem trgu šte. 7

priporoča svojo

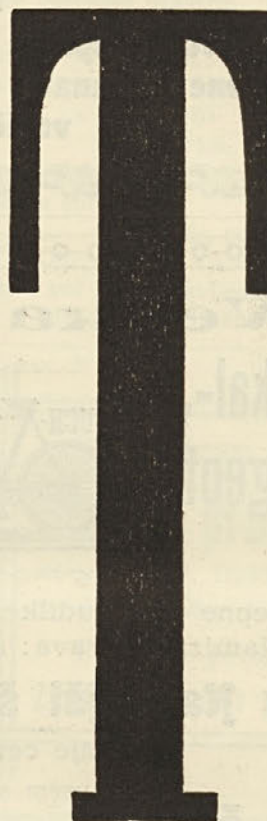
**bogato zalogo turistovskih
srajc, turistovskih,
kolesarskih in lovskih
dokolenic, lovskih volnenih
jopičev, zimskih in letnih
nogavic, zavratnic itd.**

**Źino moško perilo in
spodnja obleka.**

Na debelo.

Na drobno.

ovarna papirnih izdelkov
priporoča zlasti papirne vrečice
iz najmočnejšega papirja, ovojni
papir vseh vrst, pisemski, kon-
ceptni, pergamentni papir i. t. d.
po konkurenčnih cenah.

Edina domača izdelovalnica
trgovskih poslovnih in ko-
pirnih knjig po najnovejšem
sistemu.

Edini lastnik in iznajditelj
novega patenta trgovskih knjig.
Ta iznajdba je po strokovnjaški
oceni za vsakega trgovca, urad-
nika, za pisarne i. t. d. najvaž-
nejšega pomena.

Zavod za črtanje papirja.

Obenem priporočam svojo
bogato zalogo vseh drugih pisal-
nih in risalnih predmetov po
najnižji ceni.

Jos. Petrič v Ljubljani.

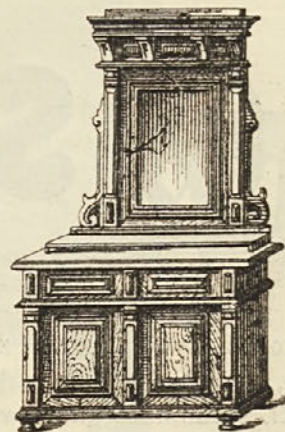
Mizarska zadruga

v Št. Vidu pri Ljubljani

se priporoča slav-
nemu občinstvu v
naročitev

raznovrstne
temne in likane
**sobne
oprave**

iz suhega lesa, so-
lidno izdelane,
po lastnih in pred-
loženih vzorcih.

V prav obilno naročitev se priporoča

Josip Arhar, načelnik.